
August Strindberg • HRV II

Edice Divadelní hry • svazek 6

Do Damašku I, II

Velikonoce

Tanec smrti I, II

Hra snů

Holandčan

Bouřka

Spáleniště

Strašidelná sonáta

Ostrov mrtvých (Hades)

Pelikán

MASSAROVA UNIVERZITA

Knihovna
Katedra
Jana Nováka I
100 00 B. E. N. O.

Masarykova univerzita v Brně Přírodovědecká fakulta, U. P. 602 00 Brno	
Přic.č.	300-18607-06
Slun.	
Syst.č.	197956

Translation © Zbyněk Černík, František Fröhlich,

Azita Haidarová, Dagmar Hartlová 2004

Afterword © Hans-Göran Ekman 2004

Translation © Zbyněk Černík 2004

© Divadelní ústav 2004

ISBN 80-7008-159-7

Publikované hry i překlady podléhají autorskoprávní ochraně.

KURT Navzdory všemu! A taky statečný - jak jen bojoval za život svůj a svých blízkých!

ALICE Co jen měl starostí! Co jen zažil ponižování! A to všechno škrtl - aby mohl jít dál.

KURT *Opomíjeli ho!* To říká všechno. Alice, jdi za ním.

ALICE Nepůjdu. Nemůžu. Protože zatímco jsme tu mluvili, vystoupila mi před očima jeho podoba zamlada - viděla jsem ho a vidím ho i teď jako dvacetiletého mladíčka... Já jsem toho člověka musela milovat.

KURT A nenávidět.

ALICE A nenávidět... Pokoj s ním. *(Jde k pravým dveřím, kde se zastaví se sepjatýma rukama.)*

OPONA

Poznámka ke hře

První díl *Tance smrti* napsal Strindberg pravděpodobně v říjnu 1900, díl druhý pak v prosinci téhož roku. Oba díly vydal (v jednom svazku) na podzim 1901.

Titul převzal ze skladby Camilla Saint-Saëns (*Danse macabre*), kterou chtěl ve svém dramatu původně použít. Jako předloha obou protagonistů mu posloužili někteří jeho známí a příbuzní, především sestra Anna a její manžel Hugo Philp.

Kritici na tištěnou verzi dramatu reagovali vesměs negativně, což bylo jednou z příčin, proč je švédská divadla dlouho odmítala: premiéry se dočkalo teprve 8. září (Díl první) a 1. října (Díl druhý) 1908 ve Strindbergově Intimním divadle (*Intima teatern*).

Již o tři roky dříve, 29. a 30. září 1905, ji ovšem uvedlo Altes Stadttheater v Kolíně nad Rýnem, a to zásluhou režiséra a herce Fritze Krempiena, který s ní pak podnikl turné po třiceti německých městech. V roce 1912 ji v průkopnickém nastudování Maxe Reinhardta uvedlo berlínské Deutsches Theater. V následujících letech a desetiletích se *Tanec smrti* stal jedním z nejhranějších Strindbergových dramát. Byl také dvakrát zfilmován a Friedrich Dürrenmatt se jím nechal inspirovat v *Play Strindberg*.

Na české jeviště uvedl *Tanec smrti* (pouze Díl první) poprvé K. H. Hilar 4. 1. 1917 v Městském divadle Královských Vinohrad. Úspěšná inscenace byla po dvou letech nově nastudována.

Oba díly *Tance smrti* byly provedeny v Čechách až v roce 1936, kdy je nastudoval režisér Gabriel Hart (Komorní divadlo Praha, 3.3.), a dále v letech 1966 (Realistické divadlo Zdeňka Nejedlého v Praze), 1993 (Národní divadlo - Divadlo Kolowrat), 2000 (CED Brno - HaDivadlo) a 2001 (Městské divadlo Zlín). Pod staršími českými překlady jsou podepsáni E. A. Hruška (bez vrocení), F. V. Krejčí (1917) a Radko Kejzlar (1967).

HRA SNŮ

PŘELOŽIL ZBYNĚK ČERNÍK

POZNÁMKA

Autor se v této hře, navazující na jeho předešlou snovou hru Do Damašku, pokusil napodobit nesouvislou, ale zdánlivě logickou formu snu. Všechno se může stát, všechno je možné a pravděpodobné. Čas a místo neexistují, fantazie přede a tká na bezvýznamném podkladě skutečnosti nové vzory: směsici vzpomínek, prožitků, nespoutaných nápadů, absurdit a improvizací.

Osoby se štěpí, zdvojují, zdvojnásobují, mizí, zhušťují, rozplývají, sdružují. Nad všemi vědomími však stojí jedno jediné, snílkovo – neexistují totiž žádná tajemství, žádná nedůslednost, žádné skrupule, žádný zákon. Snílek nesoudí ani nevysvobozuje, pouze vypráví, a jelikož sen je většínou bolestný a jen málokdy radostný, vine se celým rozkymáčeným vyprávěním teskný tón a soucit se vším živým. Spánek osvoboditel přináší často utrpení, ale když muka dosáhnou vrcholu, dostaví se probuzení, jež trpícího smíří se skutečností, byť by byla sebetrýznivější - v tomto okamžiku je ve srovnání s mučivým snem přímo požítkem.

OSOBY

HLAS BOHA INDRY
INDROVA DCERA
SKLENÁŘ
DŮSTOJNÍK
OTEC
MATKA
LINA
VRÁTNÁ
LEPIČ PLAKÁTŮ
VIKTORIE
ZAMĚSTNANCI DIVADLA
BALETKA
SBORISTA
NÁPOVĚDA
SBORISTÉ – HEROLDOVÉ
SBOROVÉ TANEČNICE
POLICISTA
TŘI DOKTORANDI
ADVOKÁT
KRISTINA
VELITEL KARANTÉNY
HEJSEK NA INVALIDNÍM VOZÍKU (DON JUAN)
KOKETA
PŘÍTEL
BÁSNÍK
ON
ONA
PENZISTA
TŘI SLUŽKY
EDITA

OSOBY

NÁMOŘNÍ DŮSTOJNÍK

ALICE

UČITEL

CHLAPEC (NILS)

CHLAPCI

MANŽEL

MANŽELKA

SLEPEC

PRVNÍ UHLÍŘ

DRUHÝ UHLÍŘ

PÁN

PANÍ

POSÁDKA

LORD KANCLÉŘ

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY

VŠICHNI SPRÁVNĚ SMÝŠLEJÍCÍ

Pozadí představuje les obrovských rozkvetlých proskurníků - bílých, růžových, nachových, sírově žlutých, fialových - nad nimi je vidět pozlacená zámecká střecha a na jejím vrcholku poupě připomínající korunu. U základových zdí zámku se povalují hromady slámy, zakrývající vyházený hnůj.

Postranní kulisy, které se po celou hru nemění, jsou stylizované nástěnné malby, představující zároveň místnosti, domy a krajiny.

(Sklenář a Dcera vejdou na scénu.)

DCERA Zámek pořád roste ze země... Vidíš, o kolik vyrostl od loňska?

SKLENÁŘ *(sám pro sebe)* Já jsem ten zámek ještě nikdy neviděl... nikdy jsem neslyšel, že by nějaký zámek rostl... ale... *(Dceři, velmi přesvědčivě.)* – Ano, vyrostl o dva lokte, to proto, že ho hnojili... a všimni si, že tam, co svítí slunce, vyrašilo nové křídlo.

DCERA Co nevidět by měl rozkvést, je už přece po svatém Janu.

SKLENÁŘ Ty nevidíš ten květ tam nahoře?

DCERA Ale ano, vidím! *(Zatleská.)* - Pověz mi, otče, proč ty květy rostou ze špíny?

SKLENÁŘ *(zbožně)* Ve špíně se jim nelíbí, a tak se co nejrychleji derou na světlo, aby rozkvetly a zemřely!

DCERA Nevíš, kdo v tom zámku bydlí?

SKLENÁŘ Věděl jsem to, ale už si to nepamatuju.

DCERA Já myslím, že je tam nějaký vězeň... určitě čeká, až ho vysvobodím.

SKLENÁŘ Ale za jakou cenu?

DCERA O tom, co musíme udělat, se nesmlouvá. Pojdme tam!

SKLENÁŘ Ano, pojdme!

•

(Jdou k pozadí, které se zvolna rozevře do stran. Scéna se teď změní v prostou holou místnost se stolem a několika židlemi. Na jedné židli sedí Důstojník ve velmi neobvyklé uniformě dnešního stříhu. Houpe se na židli a bouchá do stolu šavlí.)

DCERA *(přistoupí k Důstojníkovi a pomalu mu vezme šavli z ruky)* To ne!
To ne!

DŮSTOJNÍK Agnes, prosím tě, nech mi tu šavli!

DCERA Ne, rozbil bys stůl! (*Otci.*) Jdi do postrojovny a zasklí tam okno, potom se sejdeme!

(*Sklenář odejde.*)

DCERA Jsi vězněm ve svých komnatách. Přišla jsem tě vysvobodit!

DŮSTOJNÍK Čekal jsem to, ale nebyl jsem si jistý, že se ti bude chtít.

DCERA Zámek je pevný, má sedmero zdí, ale – půjde to! - Tak chceš, nebo nechceš?

DŮSTOJNÍK Upřímně řečeno, nevím, protože ať tak či onak, bude mě to bolet! Za každou radost v životě musíme zaplatit dvojnásobným žalem. Tam, kde jsem teď, je to těžké, ale jestli získám líbeznou svobodu, budu trpět dvojnásob. – Agnes, vydržím to, jen když se na tebe budu moct dívat!

DCERA Co na mně vidíš?

DŮSTOJNÍK Krásu, která je vesmírnou harmonií – tvoje postava má linie, které se vyskytují pouze v drahách sluneční soustavy, v nádherně rozeznělé struně, ve chvíli světla... Jsi dítě nebes...

DCERA Ty taky!

DŮSTOJNÍK Tak proč mám hlídat koně? Starat se o stáj a nechávat vyvážet hnůj?

DCERA Aby ses toužil dostat pryč!

DŮSTOJNÍK To toužím, jenže dostat se odsud je hrozně těžké!

DCERA Usilovat o svobodu je povinnost!

DŮSTOJNÍK Povinnost? Život nikdy žádné povinnosti ke mně neuznával!

DCERA Máš pocit, že ti ukřivdil?

DŮSTOJNÍK Ano! Byl ke mně nespravedlivý...

(*Nyní se ozvou hlasy za zástěnou, která se vzápětí odsune. Důstojník s Dcerou se podívají tím směrem a strnou jako zkoprnělí, v gestech i výrazu obličeje. U stolu sedí churavá Matka. Před ní hoří lojová svíce, Matka čas od času zastříhne knot. Na stole leží hromádky právě ušitých košil, které Matka pomocí hušího brka značkuje inkoustem. Vlevo stojí hnědý šatník. Otec jí podá hedvábný šál.*)

OTEC (*mírně*) Ty ho nechceš?

MATKA Vlněný šál pro mě, drahý? K čemu mi bude, když už brzo umřu?!

OTEC Věříš tomu, co říká doktor?

MATKA Tomu taky, ale hlavně věřím svému vnitřnímu hlasu.

OTEC (*smutně*) Takže je to vážné? - A myslíš hlavně na děti!

MATKA Byly pro mě přece vším, smyslem mého života... mojí radostí i mým žalem...!

OTEC Kristino, odpusť mi... všechno!

MATKA Cože? Odpusť ty mně, drahý. Trápili jsme se navzájem. Proč? To nevíme! Nemohli jsme jinak! - No nic, tady mají děti nové prádlo... Dohlédni, aby se převlékaly dvakrát týdně, ve středu a v neděli, a aby je Lovisa myla - po celém těle... Ty jdeš pryč?

OTEC Musím do úřadu, mám tam být v jedenáct!

MATKA Než odejdeš, řekni Alfrédovi, aby sem přišel!

OTEC (*ukáže na Důstojníka*) Ale vždyť tady stojíš!

MATKA Představ si, že začínám špatně vidět... no, stmívá se... (*Zastříhne knot.*) Alfréde! Pojď sem!

(*Otec kývne na pozdrav a vyjde prostředkem stěny.*)

(*Důstojník přistoupí k Matce.*)

MATKA Kdo je ta dívka?

DŮSTOJNÍK (*šeptá*) To je Agnes!

MATKA Tak to je Agnes? Víš, co se říká? - Že je to dcera boha Indry a že chtěla sestoupit na zem, aby poznala, jak vlastně žijou lidi... Ale nic neříkej!

DŮSTOJNÍK Je to boží dítě!

MATKA *(hlasitě)* Alfréde, chlapče, už brzo tebe i tvoje sourozence opustím... Ráda bych ti dala radu do života!

DŮSTOJNÍK *(smutně)* Prosím, matko!

MATKA Jenom jednu: Nikdy se nepři s Bohem!

DŮSTOJNÍK Co tím myslíš, matko?

MATKA Nesmíš mít pocit, že ti život ukřivdil.

DŮSTOJNÍK Když se ke mně někdo chová nespravedlivě...

MATKA Narážíš na to, jak jsi byl tenkrát nespravedlivě potrestán za krádež nějakých peněz, ale ony se pak našly!

DŮSTOJNÍK Ano! A takhle nespravedlnost mě poznamenala na celý život...

MATKA Dobře! Teď ale jdi k tamhleté skříni...

DŮSTOJNÍK *(se zastydí)* Takže ty to víš! To je...

MATKA *Švýcarský Robinson... Tvůj...*

DŮSTOJNÍK Už nic neříkej...!

MATKA Tvůj bratr byl potrestán za to, že ho roztrhal a schoval... a přitom jsi to udělal ty!

DŮSTOJNÍK Jak to, že tu ta skříň stojí ještě po dvaceti letech...? Vždyť jsme se tolikrát stěhovali a matka mi před deseti lety zemřela!

MATKA No, a co má být? Ty se musíš na všechno pořád vyptávat, a tak zničíš to nejlepší, co v životě máš! - Podívej, jde sem Lina!

LINA *(vejde)* Milostpaní, děkuju mockrát, ale já na ty křtiny nemůžu...

MATKA Proč ne, milé dítě?

LINA Nemám co na sebe.

MATKA Můžeš si půjčit můj šál!

LINA Ne, milostpaní, to nejde!

MATKA Nechápu tě! Já už na žádné oslavy chodit nebudu...

DŮSTOJNÍK Co tomu řekne otec? Vždyť je to dar od něj...

MATKA Nebuďme malicherní...

OTEC *(strčí hlavu dovnitř)* Ty dárek ode mě půjčuješ služce?

MATKA Nemluv tak... vzpomeň si, že jsem taky byla služebná... proč urážíš nevinnou?

OTEC Proč urážíš mě, svého muže...?

MATKA Ach, ten život! Když se zachováme hezky, vždycky se najde někdo, komu to bude připadat ošklivé... když jednomu prokážeme dobro, druhému tím způsobíme zlo. Ach, ten život! *(Zastřihne knot tak, že svíce zhasne.)*

(Jeviště zahalí tma a zástěna se zasune.)

DCERA Lidé si zaslouží politování!

DŮSTOJNÍK Už jsi na to přišla!

DCERA Ano, život je těžký, ale láska vítězí nade vším! Pojď se podívat!

(Odchází k pozadí.)

Pozadí je vytaženo nahoru a objeví se nové pozadí, představující starou, šerednou požární zeď. Uprostřed zdi jsou vrátka a za nimi cestička, ústící do zeleného, světlého prostranství, kde je vidět obrovský oměj (Aconitum). Nalevo od vrátek sedí Vrátná se šálem přes hlavu a ramena a háčkuje příkrývku s hvězdičkami. Napravo je plakátovací plocha, kterou Lepič plakátů čistí. Vedle něj stojí kesírek se zelenou rukojetí. Dále napravo jsou dveře s větracím otvorem ve tvaru čtyřlístku. Nalevo od vrátek stojí štíhlá lípa s uhlově černým kmenem a několika světle zelenými listy. Vedle okýnko do sklepa.

DCERA *(přistoupí k Vrátné)* Ještě tu příkrývku nemáte hotovou?

VRÁTNÁ Kdepak, holčičko, šestadvacet let na takovouhle práci, to je jako nic!

DCERA A váš snoubenec se nikdy nevrátil?

VRÁTNÁ Ne, ale nebyla to jeho chyba. *Musel odejít... chudák. Je to už třicet let!*

DCERA *(Lepiči plakátů)* Tančila přece v baletu? Nahoře v Opeře?

LEPIČ PLAKÁTŮ Byla ze všech nejlepší... ale když jí pak snoubenec odjel, jako by s sebou vzal i její tancování... a pak už nedostávala role...

DCERA Všichni si stěžují, alespoň očima a hlasem...

LEPIČ PLAKÁTŮ Já si tak moc nestěžuju... teď už ne, když mám kesírek a zelenou sádku!

DCERA A jste teď šťastný?

LEPIČ PLAKÁTŮ Jo... v mládí to byl můj sen... a teď se mi splnil, no jo, je mi sice už padesát...

DCERA Padesát let za jeden kesírek a jednu sádku...

LEPIČ PLAKÁTŮ *Za zelenou sádku, zelenou...*

DCERA *(Vrátně)* Dejte mi ten šál, sednu si tady a budu se dívat na lidi! Ale musíte stát za mnou a říkat mi! *(Přehodí si přes sebe šál a posadí se vedle vrátek.)*

VRÁTNÁ Dneska se hraje naposled, Opera zavírá... právě teď se dozvedí, jestli znovu dostanou angažmá...

DCERA A co ti, které nevezmou?

VRÁTNÁ Jo, panečku, to se uvidí... já si přes hlavu přetáhnu ten šál...

DCERA Chudáci lidé!

VRÁTNÁ Podívejte, tamhle jde jedna zpěvačka! — Ta nepatří k vyvoleným... Vidíte, pláče...

(Zprava se přižene Zpěvačka, proběhne vrátky, oči zakryté kapesníkem. Na okamžik se zastaví na cestičce za vrátky a opře si hlavu o zeď, pak chvatně odejde)

DCERA Lidé si zaslouží politování!

VRÁTNÁ Ale podívejte se tady. Takhle vypadá šťastný člověk!

(Vrátky vstoupí Důstojník, má redingot, na hlavě cylindr a v ruce drží kytici růží. Rozzářený, veselý!)

VRÁTNÁ Bude si brát slečnu Viktorii!

DŮSTOJNÍK *(dole na jevišti, vzhlíží nahoru, zazpívá)* Viktorie!

VRÁTNÁ Slečna hned přijde.

DŮSTOJNÍK To je skvělé! Kočár čeká, tabule je prostřená, šampaňské je u ledu... Smím vás obejmout, dámy? *(Oběje Dceru a Vrátnou. Zazpívá.)* Viktorie!

ŽENSKÝ HLAS SESHORA *(zpívá)* Já jsem tady!

DŮSTOJNÍK *(začne popocházet sem a tam)* Dobře! Já počkám!

DCERA Znáš mě?

DŮSTOJNÍK Ne, já znám jenom jednu ženu... Viktorii! Už sedm let sem chodím a čekám na ni... v poledne, když slunce vystoupí nad komíny, a večer, když se začíná snášet tma... Podívejte se na ten asphalt, vidíte tam ty stopy po věrném milenci?! Hurá! Je má! *(Zazpívá.)* Viktorie!

(Žádná odpověď.)

Hm, už se obléká. *(Lepiči plakátů.)* Vida, kesírek! Všichni z Opery horují pro kesírky... nebo přesněji řečeno, pro ryby! Pro němé ryby, protože ty neumějí zpívat... Kolik taková legráčka stojí?

LEPIČ PLAKÁTŮ Není to nejlevnější!

DŮSTOJNÍK *(zazpívá)* Viktorie! - *(Zatřese lípou.)* Podívejte, už se zase zelená! Už poosmél! - *(Zazpívá.)* Viktorie! - Teď se češe. - *(Dceři.)* Poslyšte,

paninko, pusťte mě nahoru, dojdou si pro nevěstu.

VRÁTNÁ Na jeviště nikdo nesmí!

DŮSTOJNÍK Sedm let sem chodím! Sedmkrát tři sta šedesát pět, to dělá dva tisíce pět set padesát pět! (*Zastaví se a sáhne na dveře se čtyřlístkem.*) - A už dva tisíce pět set padesát pětkrát jsem se díval na tyhle dveře, a přesto jsem nepochopil, kam vedou! A ten čtyřlístek, který má propouštět světlo... ke komu má to světlo propouštět? - Je za nimi někdo? Bydlí tam někdo?

VRÁTNÁ To nevím! Nikdy jsem neviděla, že by se otevřely!

DŮSTOJNÍK Vypadají jako dveře do spíže, které jsem viděl, když mi byly čtyři roky a služka mě jednou v neděli odpoledne vzala s sebou po návštěvách. Šli jsme do různých rodin, k jiným služkám, ale nikde jsem se nedostal dál než do kuchyně, všude jsem seděl mezi sudem na vodu a bečkou se solí. Tenkrát jsem viděl něco kuchyní, a spíž byla vždycky v předsíni, do dveří byly vyvrtané kulaté otvory a čtyřlístek. - Ale tahle Opera žádnou spíž nemá, protože tu není kuchyň. (*Zapívá.*) Viktorie! - Poslyšte, paninko, jinudy než tudy snad Viktorie vyjít nemůže?

VRÁTNÁ Ne, žádný jiný východ tady není.

DŮSTOJNÍK Takže se s ní setkám!

(*Zaměstnanci divadla se ženou ven, Důstojník si je prohlíží.*)

DŮSTOJNÍK Už by tu měla brzo být! - Paninko! Tamhleten modrý oměj venku! Ten vídám už od dětství... Je to pořád jeden a tentýž? - Vzpomínám si, jak jednou na faře, bylo mi sedm let... pod kloboučkem oměje sedí dvě holubice, modré holubice... ale tenkrát přilétla včela a do toho kloboučku vlezla... a já jsem si řekl: tak, a mám tě! A tak jsem květ stíkl, jenže včela mě přes něj píchla a já se rozplakal... ale pak přišla proboštova žena a dala mi na to mokrou hlínu... Večer jsme potom dostali lesní jahody s mlékem. - Mám dojem, že se už stmívá. - (*Lepiči plakátů.*) Kam jdete?

LEPIČ PLAKÁTŮ Domů na večeři.

DŮSTOJNÍK (*si zakryje oči*) Na večeři? V tuhle dobu? - Poslyšte! - Nemohl bych si od vás zavolat na „rostoucí zámek“?

DCERA Co tam budeš dělat?

DŮSTOJNÍK Řeknu sklenáři, aby do oken zasadil dvojitá skla, protože co nevidět přijde zima a já jsem celý zmrzlý! (*Zajde do kukaně Vrátné.*)

DCERA Kdo je slečna Viktorie?

VRÁTNÁ To je jeho milá!

DCERA Správná odpověď! Čím je pro nás a ostatní, to ho nezajímá! Je jenom tím, čím je pro *něj*!

(*Najednou se setmí.*)

VRÁTNÁ (*rozsvítí lucernu*) Dneska se rychle smráká!

DCERA Pro bohy je rok pouhou minutou!

VRÁTNÁ A lidem může minuta připadat dlouhá jako celý rok!

DŮSTOJNÍK (*opět vyjde. Vypadá zaprášeně, růže jsou uschlé*) Ještě nepřišla?

VRÁTNÁ Ne!

DŮSTOJNÍK Určitě přijde! - Přijde určitě! (*Popochází sem a tam.*) - Ale pravda, nejrozumnější asi bude tu večeři zrušit... vždyť je už večer. - Tak já ji zruším. (*Jde k Vrátné telefonovat.*)

VRÁTNÁ Vrátníte mi už tu šálu?

DCERA Ne, má milá, buď volná. Budu vykonávat tvou službu - chci totiž poznat lidi a život, abych zjistila, jestli je tak těžký, jak se říká.

VRÁTNÁ Ale tady nikdy nesmíte usnout, v noci ani ve dne...

DCERA Nesmím v noci spát?

VRÁTNÁ Můžete, pokud to dokážete, se šňůrou od zvonku uvázanou k ruce - na jeviště totiž chodí noční hlídači a každé tři hodiny se střídají...

DCERA To je mučení...

VRÁTNÁ To si myslíte vy, ale my ostatní jsme rádi, že máme takové místo. Kdybyste věděla, jak mi všichni závidí...

DCERA Závidí? Oni závidí člověku na mučidlech?

VRÁTNÁ Ano! - Ale víte, ještě horší než to noční bdění a všechna dřina a průvan, zima a vlhko je to, že se mi všichni ti nešťastníci tam seshora

svěřují... Chodí s tím za mnou. Proč? Možná že mi ve vráskách v obličejí čtou runy, které tam vepsalo utrpení, proto se mi svěřují... V tom šálu, má milá, se skrývá třicet let trápení, mého vlastního i jiných!

DCERA Je opravdu těžký, a pálí jako kopřivy...

VRÁTNÁ Noste si ho, když chcete... až vám příliš ztěžkne, zavolejte mě a já vás přijdu vystřídat!

DCERA Sbohem! Co zmůžete vy, zmůžu snad i já!

VRÁTNÁ Uvidíme! - Ale buďte na moje přátele hodná a nenechte se uondat jejich nářky. - *(Zmizí na cestičce.)*

(Jevišťe zahalí hustá tma. V ní se změní scéna: z lípy opadají listy a modrý oměj zčerná a uschne. Když se opět rozsvítí světlo, všechna zeleň na konci cestičky vypadá jako podzimní hněd.)

DŮSTOJNÍK *(Vyjde, když se rozsvítí. Teď má šedé vlasy a vousy. Šaty zanedbané, odepínací límec špinavý a zplihlý. Růže v kytici jsou opadané, takže je vidět jenom stonky. Popochází sem a tam)* Vypadá to, že léto už skončilo - a za dveřmi je podzim - Vidím to na tamhleť lípě a oměji! - *(Popochází sem a tam.)* Ale pro mě je podzim jaro, protože se znovu otevře divadlo! A pak Viktorie určitě přijde! Paninko, můžu si zatím, prosím vás, sednout tady na židli?

DCERA Jen se posadte, příteli, já postojím!

DŮSTOJNÍK *(se posadí)* Kéž bych se mohl trochu vyspat, hned by mi bylo líp...! *(Na okamžik usne, pak vyskočí a začne popocházet sem a tam. Zastaví se přede dveřmi se čtyřlístkem a dotkne se jich.)* Tyhle dveře mi nedopřejí pokoje... Co je za nimi? Něco tam být musí!

(Seshora slabě zaznívá hudba v tanečním rytmu.)

Vida, už začali zkoušet!

(Scéna je přerušovaně osvětlována jakoby blikajícím paprskem majáku.)

Co to je? *(Skanduje do taktu s blikajícím světlem.)* Světlo, tma. Světlo, tma?

DCERA *(ho napodobuje)* Den a noc, den a noc! - Milosrdná Prozřetelnost chce zkrátit tvoje čekání, a proto dny ubíhají a popohánějí noci!

(Světlo na jevišti se ustálí. Lepič plakátů vstoupí s kesírkem a lepičskými potřebami.)

DŮSTOJNÍK Tady máme lepiče plakátů s kesírkem... Ryby braly?

LEPIČ PLAKÁTŮ To jo! V létě bylo dlouho teplo... kesírek se mi osvědčil, ale ne tak, jak jsem si představoval.

DŮSTOJNÍK Ne tak, jak jsem si představoval! - To bylo skvěle řečeno! Nic není takové, jak jsme si představovali... protože představa je víc než čin - vznešenější než sama věc... *(Popochází sem a tam a mlátí růžovou kyticí o stěny, takže opadají i poslední lístky.)*

LEPIČ PLAKÁTŮ Ještě nepřišla?

DŮSTOJNÍK Ne, ještě ne, ale už brzo! - Nevíte, co je za těmi dveřmi?

LEPIČ PLAKÁTŮ Ne, nikdy jsem je neviděl otevřené.

DŮSTOJNÍK Zavolám zámečníka, aby je přišel otevřít! *(Jde k Vrátné telefonovat.)*

(Lepič plakátů vylepí plakát a odejde doprava.)

DCERA Co bylo s tím kesírkem?

LEPIČ PLAKÁTŮ Co s ním bylo? Vlastně nic... ale nebyl takový, jak jsem si představoval, takže jsem neměl takovou radost...

DCERA Jak jste si ho představoval?

LEPIČ PLAKÁTŮ Jak? - To nedokážu říct...

DCERA Já to řeknu! - Představoval jste si ho takový, jaký není. Měl být zelený, ale ne takhle zelený!

LEPIČ PLAKÁTŮ Vy to víte, milostpaní! Vy víte všechno - a proto se na vás všichni obracejí se svými starostma! - Kdybyste jednou vyslechla taky mě...

DCERA Ráda... Pojdte sem a ulevte svému srdci... *(Zajde do své kukaně.)*

(Lepič plakátů stojí před oknem a mluví.)

(Znovu zavládne hustá tma a pak se rozsvítí světlo. Lípa se teď opět zelená a oměj kvete, zeleň na konci cestičky je ozářena sluncem. Vyjde Důstojník. Je teď starý a bělovlasý, odraný, boty sešlapané. V ruce drží holé stonky růží. Popochází sem a tam, pomalu jako nějaký děda. Čte si plakát.)

(Zprava vyjde Baletka.)

DŮSTOJNÍK Slečna Viktorie už odešla?

BALETKA Ne, neodešla!

DŮSTOJNÍK Tak já na ni počkám. – Snad už brzo přijde?

BALETKA *(vážně)* Určitě!

DŮSTOJNÍK Neodcházejte. Uvidíte, co je za těmhle dveřmi, poslal jsem totiž pro zámečníka!

BALETKA To bude zajímavé, vidět je otevřené. Ty dveře a rostoucí zámek. Znáte rostoucí zámek?

DŮSTOJNÍK Aby ne. – Vždyť jsem tam byl uvězněný!

BALETKA Tak to jste byl vy? Ale proč tam měli tolik koní?

DŮSTOJNÍK Chovali je tam...

BALETKA *(bolestným tónem)* Já jsem ale pitomá! Že mě to nenapadlo!

(Zprava vejde Sborista.)

DŮSTOJNÍK Slečna Viktorie už odešla?

SBORISTA *(vážně)* Ne, neodešla! Ta nikdy neodchází!

DŮSTOJNÍK To proto, že mě miluje! – Nesmíte odejít, dokud nepřijde zámečník otevřít tyhle dveře.

SBORISTA Ach, ty dveře se budou otevírat! To je báječné! – Chci se jenom na něco zeptat vrátné!

(Zprava vejde Náповěda.)

DŮSTOJNÍK Slečna Viktorie už odešla?

NÁPOVĚDA Pokud vím, tak ne!

DŮSTOJNÍK No vida! Neříkal jsem, že na mě čeká?! – Neodcházejte, budou se otevírat ty dveře.

NÁPOVĚDA Které dveře?

DŮSTOJNÍK Copak jich tu je víc?

NÁPOVĚDA Já už vím: ty s čtyřlístkem! – Tak to tu určitě zůstanu! – Jenom si ještě promluvíím s vrátnou!

(Baletka, Sborista a Náповěda se shromáždí vedle Lepiče plakátů před oknem Vrátné a postupně oslovují Dceru. Vrátky vejde Sklenář.)

DŮSTOJNÍK Vy jste ten zámečník?

SKLENÁŘ Ne, zámečník má doma návštěvu. Sklenář to zvládne stejně dobře.

DŮSTOJNÍK Ano, jistě... jistě, ale máte s sebou diamant?

SKLENÁŘ Samozřejmě! Za co by stál sklenář bez diamantu?

DŮSTOJNÍK Za nic! – Dáme se tedy do toho. *(Spráskne ruce.)*

(Všichni se shromáždí v kruhu kolem dveří. Sboristé oblečení jako Mistři pěvci, zprava se k nim přidají Sborové tanečnice jako tanečnice z Aidy.)

DŮSTOJNÍK Zámečníku – nebo sklenáři – konejte svou povinnost!

(Sklenář předstoupí s diamantem.)

Okamžik, jako je tento, nenastává v lidském životě často, proto vás, milí přátelé, prosím... abyste pečlivě zvážili...

POLICISTA *(předstoupí)* Ve jménu zákona zakazují, aby tyto dveře byly otevřeny!

DŮSTOJNÍK Ach, Bože, takový rozruch, a to jen proto, že člověk chce udělat něco nového a velkolepého! – Ale my to dáme k soudu! – Jdeme k advokátovi! Uvidíme, jestli tu ještě platí zákony! – K advokátovi!

(Zprava vyjde Baletka.)

DŮSTOJNÍK Slečna Viktorie už odešla?

BALETKA Ne, neodešla!

DŮSTOJNÍK Tak já na ni počkám. – Snad už brzo přijde?

BALETKA (vážně) Určitě!

DŮSTOJNÍK Neodcházejte. Uvidíte, co je za těmhle dveřmi, poslal jsem totiž pro zámečníka!

BALETKA To bude zajímavé, vidět je otevřené. Ty dveře a rostoucí zámek. Znáte rostoucí zámek?

DŮSTOJNÍK Aby ne. – Vždyť jsem tam byl uvězněný!

BALETKA Tak to jste byl vy? Ale proč tam měli tolik koní?

DŮSTOJNÍK Chovali je tam...

BALETKA (bolestným tónem) Já jsem ale pitomá! Že mě to nenapadlo!

(Zprava vejde Sborista.)

DŮSTOJNÍK Slečna Viktorie už odešla?

SBORISTA (vážně) Ne, neodešla! Ta nikdy neodchází!

DŮSTOJNÍK To proto, že mě miluje! – Nesmíte odejít, dokud nepřijde zámečník otevřít tyhle dveře.

SBORISTA Ach, ty dveře se budou otevírat! To je báječné! – Chci se jenom na něco zeptat vrátné!

(Zprava vejde Náповěda.)

DŮSTOJNÍK Slečna Viktorie už odešla?

NÁPOVĚDA Pokud vím, tak ne!

DŮSTOJNÍK No vida! Neříkal jsem, že na mě čeká?! – Neodcházejte, budou se otevírat ty dveře.

NÁPOVĚDA Které dveře?

DŮSTOJNÍK Copak jich tu je víc?

NÁPOVĚDA Já už vím: ty s čtyřlístkem! – Tak to tu určitě zůstanu! – Jenom si ještě promluví s vrátnou!

(Baletka, Sborista a Náповěda se shromáždí vedle Lepiče plakátů před oknem Vrátné a postupně oslovují Dceru. Vrátky vejde Sklenář.)

DŮSTOJNÍK Vy jste ten zámečník?

SKLENÁŘ Ne, zámečník má doma návštěvu. Sklenář to zvládne stejně dobře.

DŮSTOJNÍK Ano, jistě... jistě, ale máte s sebou diamant?

SKLENÁŘ Samozřejmě! Za co by stál sklenář bez diamantu?

DŮSTOJNÍK Za nic! – Dáme se tedy do toho. (Spráskne ruce.)

(Všichni se shromáždí v kruhu kolem dveří. Sboristé oblečení jako Mistři pěvci, zprava se k nim přidají Sborové tanečnice jako tanečnice z Aidy.)

DŮSTOJNÍK Zámečníku – nebo sklenáři – konejte svou povinnost!

(Sklenář předstoupí s diamantem.)

Okamžik, jako je tento, nenastává v lidském životě často, proto vás, milí přátelé, prosím... abyste pečlivě zvážili...

POLICISTA (předstoupí) Ve jménu zákona zakazují, aby tyto dveře byly otevřeny!

DŮSTOJNÍK Ach, Bože, takový rozruch, a to jen proto, že člověk chce udělat něco nového a velkolepého! – Ale my to dáme k soudu! – Jdeme k advokátovi! Uvidíme, jestli tu ještě platí zákony! – K advokátovi!

Scéna se při vytažené oponě změní v advokátní kancelář, a to takto: vrátka stojí dál na svém místě a fungují jako vrátka kancelářského zábradlí, které se táhne přes celé jeviště. Kukaň Vrátné zůstane jako Advokátova pracovna, ale vepředu je otevřená. Z opadané lípy se stane věšák na klobouky a kabáty. Na plakátovací ploše visí různá oznámení a soudní rozsudky. Dveře se čtyřlístkem jsou teď součástí skříně na písemnosti.

(Advokát ve fraku a s bílou vázankou sedí vlevo za dveřmi u pulpitu pokrytého lejstry. Jeho vzezření svědčí o nesmírném utrpení, je bílý jako křída, v obličejí má vrásky a mrtvolně promodralé stíny. Je ošklivý a v jeho tváři se zračí všemožné zločiny a neřesti, jimiž se ve svém povolání musí zabývat. Jeden jeho prst má pouze jednu ruku, druhý jenom jedno oko. Lidé, kteří se shromáždili, aby přihlíželi „otevírání dveří“, tu stojí dál, ale teď jako by čekali na přijetí u Advokáta. Zdá se, že tam stojí odjakživa. Dcera [v šálu] a Důstojník v přední části jeviště.)

ADVOKÁT (přistoupí k Dceři) Pověz mi, sestro, dáš mi ten šál? - Bude tu višet, dokud nezatopím v kamnech. Pak ho i se všemi zármutky a bídou spálím -

DCERA Ještě ne, bratře, nejdřív ho chci zcela naplnit, hlavně bych do něj chtěla posbírat všechnu tvou bolest a všechno to, s čím se ti lidé svěřují - příznání k zločinům, neřestem, neprávem nabytému majetku, pomluvám, urážkám...

ADVOKÁT Holčičko, na to by tvůj šál nestačil! Podívej se na tyhle stěny: tapety jako by byly zašpiněné všemi hříchy. Podívej se na tahle lejstra, která jsem popsal příběhy o bezpráví. Podívej se na mě... Sem nikdy nepříjde usměvavý člověk. Jenom zlé pohledy, vyceněné zuby, zaťaté pěsti... A všichni svou zlobu, závist, podezřívavost vystřikují na mě... Podívej se, mám černé ruce, které se nedají umýt, vidíš, jak jsou do krve rozpraskané...? Nemůžu nikdy žádné šaty nosit déle než několik dní, protože páchnou zločiny jiných lidí... Občas to tu nechám vykouřit sírou, ale stejně to nepomůže. Spím tady vedle a zdá se mi jenom o zločinech... Mám teď u soudu jednu vraždu - to ještě jde, ale víš, co je ze všeho nejhorší? - Rozvádět manžele! - To je pak, jako by křičely země i nebesa... jako by křičely o zradě prasíly, pramenu dobra, lásky... A představ si, když se vzájemnými obviněními obou manželů zaplní štosy lejster a nějaký dobrý člověk si nakonec s jedním z nich promluví mezi čtyřma očima, štípne ho do ucha a s úsměvem mu položí prostinkou otázku: Co vlastně máte proti svému muži - nebo ženě?, dotýčný - nebo dotýčná - se nezmůže na odpověď a nedokáže uvést žádný důvod! Jednou se pohádali kvůli hlávkovému salátu, jindy zase kvůli nějakému slovíčku, většinou pro nic za nic. Ale všechna ta muka a utrpení! To na svých bedrech musím nést já! - Podívej se, jak vypadám! A myslíš, že bych s tímhle zločineckým vzezřením získal lásku nějaké ženy? A myslíš, že se se mnou někdo chce přátelit, když musím vy-

máhat všechny dluhy a pohledávky v městě? - Být člověkem je k pláči!

DCERA Lidé si zaslouží politování!

ADVOKÁT To ano. A je mi záhadou, z čeho žijí! Berou se s dvoutisícovým platem, když potřebují tisíce čtyři - samozřejmě si půjčují, všichni si půjčují. Žijí z ruky do úst až do smrti - zůstanou po nich jenom dluhy! Kdo to nakonec musí zaplatit, no, řekni!

DCERA Ten, kdo živí ptactvo!

ADVOKÁT Ano! Ale kdyby ten, kdo živí ptactvo, sestoupil na svou zem a podíval se, jak na tom jsou ubozí lidé, možná by se ho zmocnil soucit...

DCERA Lidé si zaslouží politování!

ADVOKÁT Ano, to je pravda! (Důstojníkovi.) Co si přejete?

DŮSTOJNÍK Jenom jsem se chtěl zeptat, jestli už neodešla slečna Viktorie!

ADVOKÁT Ne, neodešla, můžete být úplně klidný. - Proč mi saháte na skříně?

DŮSTOJNÍK Zdálo se mi, že ty dveře vypadají jako...

ADVOKÁT Ne, ne, ne!

(Je slyšet vyzvánění kostelních zvonů.)

DŮSTOJNÍK Ve městě je pohřeb?

ADVOKÁT Ne, to je promoce, doktorská promoce. Zrovna mě budou jmenovat doktorem práv! Vy byste se nechtěl dát promovat a dostat vavřínový věnec?

DŮSTOJNÍK No, proč ne? Aspoň mě to trochu rozptýlí...

ADVOKÁT Asi tedy hned přikročíme k slavnostnímu aktu. - Jenom se dojdete převléknout!

(Důstojník odejde. Na jevišti se setmí a odehrají se následující změny: zábradlí zůstane na místě, slouží teď jako zábradlí kostelního kůru, z plakátovací plochy je teď tabule s čísly zpívaných písní, lípa-věšák se změní ve velký svícen, Advokátův pulpit v Promotorovu katedru, dveře se čtyřlístkem teď vedou do sakristie. Ze Sboristů z Mistrů pěvců norimberských se stanou Heroldové s žezly a Sborové tanečnice nesou vavřínové věnce. Ostatní lidé asistují jako diváci. Pozadí je vytaženo a nové pozadí představuje obrovské varhany s klávesnicemi)

a zrcadlem nad nimi. Zazní hudba! Po stranách stojí představitelé čtyř fakult: filozofické, teologické, lékařské a právnické. Jevišťe je okamžik prázdné. Zprava vejdou Heroldové. Za nimi kráčejí Sborové tanečnice, v napřážených rukou vavřínové věnce. Zleva vcházejí jeden po druhém Tři doktorandi, Sborové tanečnice je ověncí a oni pak odejdou doprava. Předstoupí i Advokát, aby byl ověncen. Sborové tanečnice ho odmítnou ověncit, obrátí se a odejdou. Advokát je otřesený, opře se o sloup. Všichni se vzdálí. Advokát zůstane sám.)

DCERA (vejde, hlavu a ramena zahalená bílým závojem) Vidíš, já jsem ten šál vyprala - Ale proč tady tak stojíš? Ty jsi nedostal věnec?

ADVOKÁT Ne, nebyl jsem ho hoden.

DCERA Proč? Protože ses ujal chudých, ztratil dobré slovo za zločince, ulehčil viníkovi jeho břímě, zařídil odsouzení odklad trestu...? Běda lidem... Nejsou to žádní andělé, ale přesto si zaslouží politování!

ADVOKÁT Neříkej o lidech nic ošklivého, mám je přece hájit...

DCERA (opřená o varhany) Proč bijí své přátele do tváře?

ADVOKÁT Nemají z toho rozum!

DCERA Tak je poučíme! Chceš? My dva!

ADVOKÁT Žádná poučení nepřijímají...! Ach, kéž by náš nářek dolehl k bohům na nebesích -

DCERA Dolehne k trůnu! - (Stoupne si vedle varhan.) Víš, co vidím tady v tom zrcadle? - Svět obrácený nalc. - Ano, protože sám o sobě je naruby!

ADVOKÁT Jak se obrátil naruby?

DCERA Když se dělala jeho kopie...

ADVOKÁT Vidíš, teď jsi to řekla! Kopie... vždycky jsem tušil, že je to chybná kopie... a když jsem se rozpomněl na praobrazy, začal jsem být se vším nespokojený... Lidé tomu říkali neskromnost, ďáblovy střípky v oku a podobně...

DCERA To je ale šílené! Podívej se na ty představitelé čtyř fakult. - Reakční vláda je všechny čtyři odměňuje: teologii, nauku o Bohu, kterou neustále napadá a zesměšňuje filozofie, tvrdící o sobě, že je moudrost sama! A medicínu, která pořád vyvrací filozofii a teologii nepočítá mezi vědy, ale nazývá jí pověrou... A ti všichni sedí ve stejné akademické radě, která má mládež učit úctě - k univerzitě! Vždyť je to blázinec! A běda tomu, kdo nejdřív zmoudří!

ADVOKÁT Nejdřív prohlédnou teologové - V přípravném studiu mají filozofii, která je učí, že teologie je nesmysl. Potom se v teologii učí, že nesmysl je filozofie! Blázni, vid'?

DCERA A práva, sluha všech, jen ne sluhů!

ADVOKÁT Spravedlnost, která - chce-li být spravedlivá - je záhubou toho, koho má hájit! - Právo, které tak často páchá bezpráví!!!

DCERA Jak vy jste si to zařídili, lidé! Lidičky! - Pojď, dostaneš věnec ode mě - takový, který ti víc sluší. (Položí mu na hlavu trnovou korunu.) Teď ti zahraju! (Posadí se k varhanům a zahraje „Kyrie“, ale místo varhan se ozvou lidské hlasy.)

DĚTSKÉ HLASY Hospodine! Hospodine! (Poslední tón dlouze doznívá.)

ŽENSKÉ HLASY Smiluj se! (Poslední tón dlouze doznívá.)

MUŽSKÉ HLASY (tenory) Spas nás pro své milosrdenství! (Poslední tón dlouze doznívá.)

MUŽSKÉ HLASY (basy) Ušetři svá dítka, Pane, a odvráť od nás svůj hněv!

VŠICHNI Smiluj se! Vyslyš nás! Měj slitování s námi hříšnými! - Hospodine, proč jsi tak vzdálený? - Z hlubin bezedných tě voláme: Milost, Hospodine! Nevkládej na svá dítka příliš těžké břímě! Vyslyš nás! Vyslyš nás!

(Jevišťe zahálí tma, Dcera vstane a přiblíží se k Advokátovi. Varhany se změnou osvětlení promění ve Fingalovu jeskyni. Mořský příboj buší pod čedičové sloupy a vyvolává souznění vln a větru.)

ADVOKÁT Kde to jsme, sestro?

DCERA Co slyšíš?

ADVOKÁT Slyším padající kapky...

DCERA To jsou slzy plačících lidí... Co ještě slyšíš?

ADVOKÁT Vzdechy... kvílení... bédování...

DCERA Až sem doléhá nářek smrtelníků... dál už ne. Ale co je příčinou toho věčného nářku? Copak v životě neexistuje žádná radost?

ADVOKÁT Ale ano, to nejsladší i nejtrpčí: láska! Žena a domov, to nejvznešenější i nejubožejší!

DCERA Můžu to vyzkoušet?

ADVOKÁT Se mnou?

DCERA S tebou. Ty znáš všechny útesy a úskalí, kéž se jim vyhneme!

ADVOKÁT Jsem chudý!

DCERA Na tom nezáleží, hlavně že se milujeme. A trochu krásy nic nestojí!

ADVOKÁT Co když ty nacházíš zalíbení v tom, co ve mně vzbuzuje odpor?

DCERA To sladíme!

ADVOKÁT A když nás to přestane bavit?

DCERA Přijde dítě a poskytne nám vždy nové rozptýlení!

ADVOKÁT Ty chceš mě, chudého a ošklivého, opovrhovaného a zavrženého?

DCERA Ano! Kéž se spojí naše osudy.

ADVOKÁT Staň se tedy!

OPONA

Velmi prostý pokojík za Advokátovou kanceláří. Vpravo velká manželská postel se závěsy, vedle okno. Vlevo plechová kamna s hrnci.

(Kristina právě zalepuje vnitřní okna. V pozadí otevřené dveře do kanceláře. V ní jsou vidět chudí lidé, kteří čekají, až na ně přijde řada.)

KRISTINA Zalepuju, zalepuju!

DCERA *(bledá a pohublá, sedí u kamen)* Nedostane se sem žádný vzduch! Dusím se...!

KRISTINA Zbývá už jenom malá skulinka!

DCERA Vzduch, vzduch, nemůžu dýchat!

KRISTINA Zalepuju, zalepuju!

ADVOKÁT *(stojí ve dveřích s lejtrem v ruce)* Správně, Kristino, teplo je drahé!

DCERA Ach, mně je, jako bys mi zalepil pusu!

ADVOKÁT Dítě spí?

DCERA Ano, konečně!

ADVOKÁT *(mírně)* Ten jeho křik mi odhání klienty.

DCERA *(vládně)* Co se dá dělat?

ADVOKÁT Nic!

DCERA Musíme sehnat větší byt!

ADVOKÁT Nemáme peníze!

DCERA Můžu otevřít okno? V tom špatném vzduchu se dusím.

ADVOKÁT Uteklo by teplo a bylo by nám zima!

DCERA To je hrůza! - Můžeme vydrhnout podlahu?

ADVOKÁT Ty na to nemáš dost sil, já taky ne a Kristina musí zalepovat. Zalepí celý dům, každíčkou skulinku ve stropě, v podlaze, ve stěnách!

DCERA Na chudobu jsem byla připravená, ale na špínu ne!

ADVOKÁT Chudoba je vždycky poměrně špinavá!

DCERA Je to horší, než jsem tušila!

ADVOKÁT Nejsme na tom ještě nejhůř! Ještě máme co do úst!

DCERA Ale co?

ADVOKÁT Zelí je levné, výživné a dobré!

DCERA Pro toho, kdo má zelí rád! Mně se hnusí!

ADVOKÁT Proč jsi mi to neřekla?

DCERA Chtěla jsem obětovat svoje chutě, protože jsem tě měla ráda!

ADVOKÁT V tom případě musím já obětovat svou chuť na zelí! Oběti musí přinést obě strany –

DCERA A co pak budeme jíst? Ryby? Tobě se z ryb zvedá žaludek.

ADVOKÁT A jsou drahé!

DCERA Je to těžší, než jsem si myslela!

ADVOKÁT *(vládně)* Vidíš, jak je to těžké! – A dítě, které mělo být naším pojátkem a požehnáním – se stane naší záhubou!

DCERA Miláčku! Já v tomhle vzduchu umřu, v tomhle pokoji s vyhlídkou na dvůr a nekonečným dětským křikem, kvůli kterému nemůžu oko zamhouřit, s těmi lidmi venku a jejich nářky, hádkami a obviňováním... Musím tady umřít!

ADVOKÁT Ubohá květinco, beze světla, bez vzduchu...

DCERA A to říkáš, že jiní na tom jsou ještě hůř!

ADVOKÁT V naší čtvrti patřím k těm, kterým ostatní závidí!

DCERA Všechno by se dalo vydržet, jen kdybych doma měla něco krásného!

ADVOKÁT Vím, myslíš nějakou květinu, nejradši otočnick, ale ten stojí korunu padesát, a za to koupíme šest litrů mléka nebo čtyři čtvrtce brambor.

DCERA Ráda se obejdu bez jídla, jen když budu mít květinu.

ADVOKÁT Existuje krása, která nic nestojí, ale jejíž absence v domácnosti je pro muže se smyslem pro krásu největším možným utrpením!

DCERA Co je to?

ADVOKÁT Když to řeknu, budeš se zlobit!

DCERA Dohodli jsme se, že se zlobit nebudeme!

ADVOKÁT Dohodli jsme se... Všechno se dá vydržet, Agnes, jenom ne strohý, tvrdý tón... znáš ho? – Ještě ne?

DCERA Ten se u nás nikdy neozve!

ADVOKÁT Co se mě týče, tak ne!

DCERA Tak už to řekni!

ADVOKÁT Dobře. Když přijdu do nějaké domácnosti, nejdřív se podívám, jak mají pověšenou záclonu... *(Popojde k zácloně na oknu a narovná ji.)* Když visí jako provaz nebo kus hadru... tak zase hned odejdu! – Pak pohledem zkontroluju židli... když stojí, jak mají, zůstanu. ... *(Přisune jednu židli ke stěně.)* Potom se podívám na svíčky ve svícnech... Když jsou nakřivo, je celý dům na šikmé ploše! *(Narovná svíci na příborníku.)* – To je, holčičko, ta krása, která nic nestojí!

DCERA *(skloní hlavu na prsa)* Proč ten strohý tón, Axele?!

ADVOKÁT Nebyl strohý!

DCERA To tedy byl!

ADVOKÁT Krucifix...!

DCERA Jak to mluvíš?

ADVOKÁT Promiň, Agnes! Ale já tvou nepořádností trpím stejně, jako ty trpíš špínou! A sám se dát do uklízení se neodvážuju, protože by ses zlobila, že to má být výčitka... No, nenecháme toho?

DCERA Manželství je hrozně těžké... je těžší než cokoli jiného! Člověk by asi musel být anděl!

ADVOKÁT Asi ano!

DCERA Mám dojem, že tě po tomhle začnu nenávidět!

ADVOKÁT Běda nám! – Musíme tě nenávisťi předejít! Slibuju, že se už o uklízení ani slovíčkem nezmíním... i když se tím soužím!

DCERA A já budu jíst zelí, i když je to pro mě utrpení!

ADVOKÁT Takže soužití v utrpení! Co je pro jednoho potěšení, jsou pro druhého muka!

DCERA Lidé si zaslouží politování!

ADVOKÁT Už jsi to pochopila?

DCERA Ano! Ale vyhněme se proboha všem úskalím, když už je tak dobře známe!

ADVOKÁT Ano! – Jsme přece vzdělaní a osvícení lidé, umíme odpouštět a být shovívaví!

DCERA Umíme se zasmát malichernostem!

ADVOKÁT My, jenom my! – Víš, dneska jsem četl v novinách... Mimochodem kde jsou noviny?

DCERA (zaraženě) Které?

ADVOKÁT (zostra) Copak беру víc než jedny?

DCERA Usměj se a nezlob se... Já jsem těmi tvými novinami podpálila v kamnech...

ADVOKÁT (se na ni oboř) Krucifix!

DCERA Usměj se! – Spálila jsem je, protože se v nich vysmívali tomu, co mně je svaté...

ADVOKÁT Ale mně to svaté není! – To se tedy povedlo! – (Spráskne ruce, úplně bez sebe.) Budu se usmívat, budu se usmívat, až mi budou vidět stoličky... budu se chovat vzdělaně a svoje názory si nechám pro sebe, na všechno budu přikyvovat, budu utíkat před odpovědností a přetvařovat se! Takže ty jsi spálila noviny. Dobře! (Upraví závěs na posteli.) Podívej, už zase uklízím a ty se budeš zlobit! – Agnes, takhle to prostě nejde!

DCERA To tedy ne!

ADVOKÁT A přesto to spolu musíme vydržet, ne kvůli našim slibům, ale kvůli dítěti!

DCERA To je pravda! Kvůli dítěti! Ach! – Ach! – Musíme to spolu vydržet!

ADVOKÁT A teď musím za svými klienty! Slyšíš ten hukot? Nemůžou se už dočkat, až jeden druhého roztrhá na kusy, odsoudí k pokutě a pošle do vězení... Nešťastníci...

DCERA Ubozí, ubozí lidé! A navíc ještě to zalepování! (V tichém zoufalství skloní hlavu na prsa.)

KRISTINA Zalepuju, zalepuju!

(Advokát bere nervózně za knoflík u dveří.)

DCERA Ach, jak ten zámek křičí, jako kdybys mi svíral srdce...

ADVOKÁT Svírám, svírám...

DCERA Nedělej to!

ADVOKÁT Svírám...

DCERA Ne!

ADVOKÁT Sví...

DŮSTOJNÍK (vychází z kanceláře, vezme za knoflík u dveří) Dovolte!

ADVOKÁT (pustí knoflík) Prosím! Vy přece už máte po promoci!

DŮSTOJNÍK Teď mi patří celý svět! Všechny cesty jsou mi otevřené, vstoupil jsem na parnas, získal vavříny, nesmrtelnost, slávu, všechno je mé!

ADVOKÁT Z čeho budete žít?

DŮSTOJNÍK Žít?

ADVOKÁT Potřebujete přece byt, šaty, jídlo.

DŮSTOJNÍK To se vždycky nějak vyřeší, jen když člověk má někoho, kdo ho má rád!

ADVOKÁT Jistě! – Jistě! – Zalepuj, Kristino! Zalepuj, dokud se všichni nezalknou! (Pokyvuje hlavou vycouvá z pokoje.)

KRISTINA Zalepuju, zalepuju, dokud se všichni nezalknou!

DŮSTOJNÍK Půjdeš se mnou?

DCERA Hned! Ale kam?

DŮSTOJNÍK Do Krásnic! Tam je léto, svítí tam slunce, je tam mládež, děti a všechno kvete. Zpívá se tam a tančí, oslavuje a jásá!

DCERA Tak to tam chci!

DŮSTOJNÍK Pojď!

ADVOKÁT Ano! – Jsme přece vzdělaní a osvětlení lidé, umíme odpouštět a být shovívaví!

DCERA Umíme se zasmát malichernostem!

ADVOKÁT My, jenom my! - Víš, dneska jsem četl v novinách... Mimochodem kde jsou noviny?

DCERA (*zaraženě*) Které?

ADVOKÁT (*zostra*) Copak беру víc než jedny?

DCERA Usměj se a nezlob se... Já jsem těmi tvými novinami podpálila v kamnech...

ADVOKÁT (*se na ni oboří*) Krucifix!

DCERA Usměj se! – Spálila jsem je, protože se v nich vysmívali tomu, co mně je svaté...

ADVOKÁT Ale mně to svaté není! – To se tedy povedlo! - (*Spráskne ruce, úplně bez sebe.*) Budu se usmívat, budu se usmívat, až mi budou vidět stoličky... budu se chovat vzdělaně a svoje názory si nechám pro sebe, na všechno budu přikyvovat, budu utíkat před odpovědností a přetvařovat se! Takže ty jsi spálila noviny. Dobře! (*Upraví závěs na posteli.*) Podívej, už zase uklízím a ty se budeš zlobit! - Agnes, takhle to prostě nejde!

DCERA To tedy ne!

ADVOKÁT A přesto to spolu musíme vydržet, ne kvůli našim slibům, ale kvůli dítěti!

DCERA To je pravda! Kvůli dítěti! Ach! – Ach! – Musíme to spolu vydržet!

ADVOKÁT A teď musím za svými klienty! Slyšíš ten hukot? Nemůžou se už dočkat, až jeden druhého roztrhá na kusy, odsoudí k pokutě a pošle do vězení... Nešťastníci...

DCERA Ubozí, ubozí lidé! A navíc ještě to zalepování! (*V tichém zoufalství skloní hlavu na prsa.*)

KRISTINA Zalepuju, zalepuju!

(*Advokát bere nervózně za knoflík u dveří.*)

DCERA Ach, jak ten zámek křičí, jako kdybys mi svíral srdce...

ADVOKÁT Svírám, svírám...

DCERA Nedělej to!

ADVOKÁT Svírám...

DCERA Ne!

ADVOKÁT Sví...

DŮSTOJNÍK (*vychází z kanceláře, vezme za knoflík u dveří*) Dovolte!

ADVOKÁT (*pustí knoflík*) Prosím! Vy přece už máte po promoci!

DŮSTOJNÍK Teď mi patří celý svět! Všechny cesty jsou mi otevřené, vstoupil jsem na parnas, získal vavříny, nesmrtelnost, slávu, všechno je mé!

ADVOKÁT Z čeho budete žít?

DŮSTOJNÍK Žít?

ADVOKÁT Potřebujete přece byt, šaty, jídlo.

DŮSTOJNÍK To se vždycky nějak vyřeší, jen když člověk má někoho, kdo ho má rád!

ADVOKÁT Jistě! - Jistě! - Zalepuj, Kristino! Zalepuj, dokud se všichni nezalknou! (*Pokyvuje hlavou vycouvá z pokoje.*)

KRISTINA Zalepuju, zalepuju, dokud se všichni nezalknou!

DŮSTOJNÍK Půjdeš se mnou?

DCERA Hned! Ale kam?

DŮSTOJNÍK Do Krásnic! Tam je léto, svítí tam slunce, je tam mládež, děti a všechno kvete. Zpívá se tam a tančí, oslavuje a jásá!

DCERA Tak to tam chci!

DŮSTOJNÍK Pojd'

ADVOKÁT *(opět vejde)* Teď - se vracím do svého prvního pekla... tohle bylo druhé, větší! Největší peklo bývá nejsladší... No tohle, už zase hodila sponky do vlasů na zem...! *(Sbírá je.)*

DŮSTOJNÍK Vida, taky jste objevil sponky do vlasů!

ADVOKÁT Taky? - Podívejte se na tuhle! Jsou to dvě ramínka, ale jen jedna sponka! Jsou dvě, a přesto jedna. Když ji narovná, je to jediný kus! Když ji ohnu, jsou dvě, ale nepřestanou být jedna! To znamená: dvě jedna jsou! Ale když ji zlomím - takhle, pak ty dvě jsou dvě! *(Rozlomí sponku a kousky zahodí.)*

DŮSTOJNÍK Toho všeho jste si všiml... Ale když ji chcete zlomit, musejí se ramínka rozbíhat! Když se sbíhají, sponka vydrží!

ADVOKÁT A když jsou souběžná - nikdy se nesejdou - pak sponka ani nedrží, ani nepraskne.

DŮSTOJNÍK Sponka do vlasů je nejdokonalejší věc na světě! Příмка, která se rovná dvěma rovnoběžkám!

ADVOKÁT Zámek, který zamyká, když je otevřený!

DŮSTOJNÍK Uzamkne volný cop, a ten zůstane volný, i když je uzamčený...

ADVOKÁT Je jako tyhle dveře: když je zavřu, tak ti, Agnes, otevřu cestu ven! *(Odejde dveřmi a zavře je za sebou.)*

DCERA Tak co teď?

(Scéna se změní: z postele se závěsy se stane stan, plechová kamna zůstanou na místě, pozadí je vytaženo. V popředí vpravo jsou vidět spálené hory se zrzavým vřesem a černobílými pařezy, které po sobě zanechal lesní požár. Červené prasečí chlívký a kůlny. Pod nimi: otevřená místnost pro rehabilitační tělocvik, kde lidé cvičí na strojích připomínajících mučící nástroje. V popředí vlevo část otevřené karanténní budovy s ohništi. Obezděné pece a roury. Uprostřed je průliv, pozadí tvoří krásný břeh s listnatými stromy a přístavními můstky ozdobenými vlajkami, kde kotví bílé čluny, některé s napjatými plachtami, jiné bez nich. Mezi listy stromů na břehu jsou vidět malé italské vilky, pavilony, besídky a mramorové sochy. Velitel karantény, oblečený jako mouřenín, chodí po břehu.)

DŮSTOJNÍK *(k němu přistoupí a podá si s ním ruku)* No ne, Povídale! Tak ty jsi skončil tady?

VELITEL KARANTÉNY Ano, tady!

DŮSTOJNÍK Tohle jsou Krásnice?

VELITEL KARANTÉNY Ne, ty jsou naproti. Tady je Ostudín!

DŮSTOJNÍK Tak to jsme na nesprávném místě!

VELITEL KARANTÉNY Jsme? - Nepředstavíš mě?

DŮSTOJNÍK To se nehodí. *(Polohlasem.)* Je to Indrova dcera!

VELITEL KARANTÉNY Indrova dcera? Já myslel, že je to sám Varuna! - Nepřekvapuje tě, že jsem v obličejí celý černý?

DŮSTOJNÍK Synu, mně už bylo padesát a v tomhle věku člověka jen tak něco nepřekvapí! - Hned mě napadalo, že odpoledne půjdeš na maškarní ples.

VELITEL KARANTÉNY Přesně tak! A doufám, že půjdete se mnou?

DŮSTOJNÍK Určitě, protože tady... tady to nevypadá moc vábně...! Co tu bydlí za lidi?

VELITEL KARANTÉNY Tady bydlí nemocní a tamhle naproti zdraví!

DŮSTOJNÍK Takže tady jsou asi jenom chudáci?

VELITEL KARANTÉNY Kdepak, chlapče, tady jsou bohatí! Podívej se na tamtoho na skřipci. Přešel se husích jater s lanýži a vypil tolik burgundského, že mu zcepeněly nohy.

DŮSTOJNÍK Zcepeněly?

VELITEL KARANTÉNY Má je celé zcepenělé. - A tamhleten, co leží pod gilotinou. Ten se naléval koňakem, a teď mu musíme rovnat páteř!

DŮSTOJNÍK A stejně to není dobré!

VELITEL KARANTÉNY Jinak tady bydlí všichni, co skrývají nějakou mizérii! Podívej se například na toho, co sem jede!

(Na invalidním vozíku vjede na scénu postarší hejsek v doprovodu asi šedesátileté šeredné vyzáblé Kokety, oblečené podle nejnovější módy, kolem ní se točí čtyřicetiletý „Přítel“.)

DŮSTOJNÍK To je major! Náš spolužák.

VELITEL KARANTÉNY Don Juan! Vidíš, dosud je zamilovaný do toho strážidla po svém boku. Nevšiml si, že zestárla, že je ošklivá, úskočná a krutá!

DŮSTOJNÍK Taková je láska! Nikdy bych byl nevěřil, že ten přelétavec dokáže milovat tak hluboce a opravdově!

VELITEL KARANTÉNY Hezky se na to díváš!

DŮSTOJNÍK Já sám jsem miloval Viktorii - dodnes na ni čekám na chodbě divadla...

VELITEL KARANTÉNY Tak to ty chodíš po chodbě?

DŮSTOJNÍK Ano, já!

VELITEL KARANTÉNY A už jste otevřeli ty dveře?

DŮSTOJNÍK Ne, ještě se soudíme... Lepič plakátů jel samozřejmě s kesřkem na ryby, takže se zpozdíly svědecké výpovědi... Sklenář mezitím zasa-dil na zámku okna, ten totiž o půl patra povyrosl... Letos jsme měli neobvykle dobrý rok... Bylo teplo a vlhko!

VELITEL KARANTÉNY Ale takové teplo, jaké je u mě, jste přece jenom neměli!

DŮSTOJNÍK Jakou teplotu máš v pecích?

VELITEL KARANTÉNY Při dezinfekci lidí s podezřením na cholera šedesát stupňů.

DŮSTOJNÍK Zase propukla cholera?

VELITEL KARANTÉNY To jsi nevěděl?

DŮSTOJNÍK Samozřejmě že věděl, ale to, co vím, často zapomenu!

VELITEL KARANTÉNY Já si často přeju, abych měl zapomenout, hlavně sám na sebe. Proto chodím na maškarní plesy, přestrojuju se a navštěvuju divadelní představení.

DŮSTOJNÍK Co jsi vlastně dělal?

VELITEL KARANTÉNY Když o tom mluvím, řeknou, že se vychloubám, když mlčím, považují mě za pokrytce!

DŮSTOJNÍK To proto sis začernil obličej?

VELITEL KARANTÉNY No jo! Jsem trochu černější než ve skutečnosti!

DŮSTOJNÍK Kdo to sem jde?

VELITEL KARANTÉNY Ale to je jeden básník, který má mít bahenní koupel!

(Básník vejde s očima upřenýma k nebi a kbelíkem bahna v ruce.)

DŮSTOJNÍK Jémine, ten by snad měl dostat světelnou a vzdušnou koupel!

VELITEL KARANTÉNY Kdepak, zdržuje se vždycky ve vyšších sférách, aby se mu začalo stýskat po bahně... když se vyválí v blátě, kůže mu ztvrdne jako praseť. Potom už necítí píchání ovadů!

DŮSTOJNÍK Ten podivuhodný svět protimluvů!

BÁSNÍK *(extaticky)* Z hlíny stvořil bůh Ptač člověka na hrnčířském kruhu, na soustruhu, *(skepticky)* nebo kdoví na čem, krucinál! - *(Extaticky.)* Z hlíny tvoří sochař své víceméně nesmrtelné dílo, *(skepticky)* což je většinou pouhý šmejdl! *(Extaticky.)* Z hlíny se vyrábějí tyto pro spíž tak nezbytné nádoby, jež se společně zovou džbány, talíře, *(skepticky)* mně je ostatně úplně fuk, jak se jim říká! *(Extaticky.)* Toto je hlína! Když je hlína řídká, zove se bahno - C'est mon affaire! - *(Volá.)* Lino!

(Lina vstoupí s kbelíkem.)

BÁSNÍK Lino, ukaž se slečně Agnes! - Zнала tě před deseti lety, když jsi byla mladé, veselé a řekněme hezké děvče... Podívejte se, jak vypadá teď! Pět harantů, samá dřina, křik, hlad a bití! Vidíte, krása vzala za své a radost zmizela při plnění povinností, které jí měly poskytnout vnitřní uspokojení, projevující se harmonickými liniemi tváře a poklidným žářem očí...

VELITEL KARANTÉNY *(mu zakryje ústa rukou)* Sklapni, sklapni!

BÁSNÍK To říkají všichni! A když mlčím, tak říkají: mluv! Lidi nevědí, co chtějí!

DCERA *(přistoupí k Lině)* Postěžuj si mi!

LINA To si netroufám, protože pak bych na tom byla ještě hůř.

DCERA Kdo je ten ukrutník?

LINA Netroufám si o tom mluvit, dostala bych výprask!

BÁSNÍK Tak už to někdy chodí! Ale já vám to řeknu, i když mi za to mouřenín vyrazí zuby! - Řeknu vám, že občas světem vládne nespravedlnost. - Agnes, boží dcero! Slyšíš, jak se tamhle na kopci hraje a tančí? - No! - To se Linina sestra vrátila z města, sešla tam z pravé cesty, rozumíš... Teď porážejí vykrmené tele, ale Lina zůstala doma a musí chodit s kýblem a krmit prasata!

DCERA V domě vládne radost proto, že zbloudilá opustila nepravou cestu, nejen proto, že se vrátila domů! Na to nezapomeňte!

BÁSNÍK V tom případě pro tuhle bezúhonnou dělnici, která se na scestí nikdy nedostala, pořádej večer co večer bály a hostiny! - Oni to nedělají, a když Lina má volno, musí chodit do modlitebny a poslouchat výčitky, že není dokonalá! Je tohle spravedlnost?

DCERA Na vaše otázky se velmi těžko odpovídá, protože... existuje tolik nepředvídaných případů...

BÁSNÍK To si uvědomil i chalífa Hárún Spravedlivý! - Hověl si klidně na trůnu a ze svých výšin nikdy neviděl, jak na tom jsou ti dole! Nakonec stížnosti přece jen dosáhly jeho urozeného sluchu. A tak jednoho krásného dne z trůnu sestoupil, přestrojil se a nepoznán se vmísil do davů, aby zjistil, jak se to má se spravedlností.

DCERA Snad si nemyslíte, že jsem Hárún Spravedlivý?

DŮSTOJNÍK Mluvme o něčem jiném! - Jede sem návštěva!

(Do průlivu vpluje zleva bílá loď ve tvaru draka se světle modrou hedvábnou plachtou na zlatém ráhnu a zlatým stěžněm s rudou vlajkou. U kormidla sedí On a Ona a navzájem se drží kolem pasu.)

Podívejte se, dokonalé štěstí, bezmezná blaženost, rozjásaná mladá láska!

(Jevišťe se rozsvítí.)

ON *(povstane na lodi a zpívá)*

Bud' zdráva, sličná zátoko,
kde moje mládí zřelo svoje jaro,
kde snil jsem svoje první sladké sny.
Teď vracím se ti,
ne sám jak tehdy!
Zátoky a háje,
nebesa a oceány,
pozdřavte Ji!
Mou lásku, moji nevěstu!
Mé slunce, život můj!

(Zdraví je vlajky na přístavních můstcích Krásnič, lidé v domech a na břehu mávaj bílými kapesníky a přes průliv se nese akord harf a houslí.)

BÁSNÍK Vidíte, jak všichni září?! Slyšíte, jak se přes vodu nese hudba?! - Eros!

DŮSTOJNÍK To je Viktorie!

VELITEL KARANTÉNY A co má být?

DŮSTOJNÍK To je jeho Viktorie, tu svou mám sám pro sebe! Tu mou nesmí nikdo vidět! - Ty teď vyvěš karanténní vlajku, já vytáhnu síť!

(Velitel karantény mává žlutou vlajkou.)

(Zatáhne za lano, a loď se stočí k Ostudínu.) Sem plujte!

(On a Ona si teď všimnou hrůzné krajiny a dají najevo zděšení.)

VELITEL KARANTÉNY No jo! To dá člověku zabrat. Ale sem musejí všichni, všichni, kdo přijíždějí z míst postižených nákazou!

BÁSNÍK Jak jen může takhle mluvit, dělat něco takového, když vidí dva lidi, kteří se setkali v lásce?! Nedotýkej se jich! Nedotýkej se lásky, to je hrdelní zločin! - Běda nám! Všechno krásné skončí v bahně!

(On a Ona vystoupí na břeh, zarmoucení a zahanbení.)

ON Běda nám! Co jsme provedli?

VELITEL KARANTÉNY K tomu, aby vás život trošku skřípl, nemusíte nic provádět!

ONA Radost a štěstí nemají dlouhého trvání!

ON Jak dlouho tu musíme zůstat?

VELITEL KARANTÉNY Čtyřicet dní a nocí.

ONA To radši skočíme do moře!

ON Máme žít tady, mezi spálenými horami a prasečinci?

BÁSNÍK Láska vítězí nade vším, dokonce i nad sírovým dýmem a karbolem!

VELITEL KARANTÉNY *(rozdělá oheň v kamnech. Vyšlehnou modré sírové plameny)* Zapaluju síru! Račte dále!

ONA Ach, moje modré šaty ztratí barvu!

VELITEL KARANTÉNY A zbělají! Zbělají ti i ty rudé růže!

ON A taky tváře! Za čtyřicet dní!

ONA *(Důstojníkovi)* Tobě to udělá radost!

DŮSTOJNÍK Neudělá! - Tvoje štěstí pro mě sice bylo zdrojem muk, ale - to

nevadí – mám už po promoci a tamhle naproti dávám kondice... jo, a na podzim dostanu místo ve škole... budu se učit s chlapci, budu s nimi probírat stejnou látku, jakou jsem se sám učil celé dětství, celé mládí, budu s nimi probírat totéž, celý svůj mužný věk a nakonec i celé stáří, pořád tu-též látku: kolik je dvakrát dvě?, kolik je čtyři děleno dvěma?... pak odejdu do penze, budu moct lelkovat a čekat na jídlo a noviny – až mě nakonec odvezou do krematoria a spálí... Nemáte tu nějakého penzistu? To je asi hned po „dvakrát dvě jsou čtyři“ to nejhorší, začít po promoci znovu chodit do školy, klást až do smrti tytéž otázky...

(Kolem projde postarší pán s rukama za zády.)

Podívejte, tamhle jde nějaký penzista, který čeká, až dožije. Nejspíš je to kapitán, kterého nepovýšili na majora, nebo okresní soudce, který to nedotáhl na soudce krajského – mnoho je povolanych, ale málo vyvolených... Chodí tu a čeká na snídani...

PENZISTA Ne, na noviny! Na ranní noviny!

DŮSTOJNÍK A to je mu teprve čtyřiapadesát, může tu na jídlo a noviny čekat ještě dalších pětadvacet let... Není to strašné?

PENZISTA A co není strašné? No řekněte, jen řekněte!

DŮSTOJNÍK Ano, řekněte, kdo víte! – Teď se budu učit s chlapci, dvakrát dvě jsou čtyři! Kolik je čtyři děleno dvěma? *(Zoufale se chytí za hlavu.)* A Viktorie, já jsem jí miloval a přál jí co nejvíc štěstí... Teď to štěstí má, největší, jaké si lze představit, a já trpím... trpím, trpím!

ONA Myslíš, že můžu být šťastná, když tě vidím trpět? Jak jen si to můžeš myslet? Možná tvou bolest zmírní to, že tu budu čtyřicet dní a nocí uvězněná? Řekni, zmírní to tvou bolest?

DŮSTOJNÍK Ano i ne! Nemůžu se z ničeho těšit, když ty trpíš! Ach!

ON A myslíš, že moje štěstí může žít z tvých muk?

DŮSTOJNÍK Zasloužíme si politování – my všichni! Ach!

VŠICHNI *(vztáhnou ruce k nebi a z úst se jim vydere bolestný výkřik, připomínající disonantní akord)* Ach!

DCERA Hospodine, vyslyš je! Život je zlý! Lidé si zaslouží politování!

VŠICHNI *(jako předtím)* Ach!

(Jevišťe na okamžik zahalí tma a všichni přítomní odejdou nebo se přesunou jinam. Když se zase rozsvítí, je běh Ostudína v pozadí, ve stínu. Jak průliv uprostřed, tak Krásnice v po-

ředí jsou plně nasvícené. Vpravo je roh Společenského domu s otevřenými okny, uvnitř je vidět tančící dvojice. Na prázdné bedně před domem stojí tři služky, drží se navzájem kolem pasu a sledují tanec. U vchodu stojí lavice, na které sedí „ošklivá Edita“, prostoplasá, smutná a s bujnou, rozčuchanou kšticí. Před ní stojí otevřený klavír. Vlevo žlutý dřevěný dům. Před ním si dvě děti v letních šatech házejí míčem. Opadá přístavní můstek, bílé čluny a žerdě s vlajkami. – V průlivu kotví bílá válečná loď s takeláží brigy a se střelnami. Celá krajina je však v zimním hávu, na opadálých stromech a na zemi leží sníh. Dcera a Důstojník vejdou.)

DCERA Tady o prázdninách vládne klid a štěstí! Práce skončila, každý den se slaví, lidé chodí ve svátečním a už dopoledne se hraje a tančí. *(Služkám.)* Proč si nejdete zatancovat, děvčata?

SLUŽKA My?

DŮSTOJNÍK To jsou přece služky!

DCERA To je pravda! – Ale proč tamhle sedí Edita, a netancuje?

(Edita skryje obličej v dlaních.)

DŮSTOJNÍK Neptej se jí! Sedí tam už tři hodiny, a nikdo ji k tanci nevyzval... *(Zajde do žlutého domu vlevo.)*

DCERA To je ale krutá zábava!

MATKA *(vyjde, s holým krkem, přistoupí k Editě)* Proč nejdeš dovnitř, jak jsem ti říkala?

EDITA Protože... se neumím nabízet. Víím, že jsem ošklivá, a proto se mnou nikdo nechce tancovat, ale aspoň by mi to všichni nemuseli pořád připomínat!

(Začne hrát na klavír: Toccata con Fuga č. 10 Johanna Sebastiana Bacha:

Ze sálu se ozývá valčík, zpočátku je slyšet jenom slabě, ale pak zní čím dál hlasitěji, jako by zápasil s Bachovou Toccátou. Edita ho ovšem přehluší a umlčí. Ve dveřích se objeví účastníci plesu a naslouchají její hře. Všichni na jevišti zbožně poslouchají.)

NÁMOŘNÍ DŮSTOJNÍK *(chytne Alici, jednu z účastnic plesu, kolem pasu a vede ji k můstku)* Pojď, honem!

(Edita přestane hrát, vstane a vrhne za nimi zoufalý pohled. Zůstane stát jako zkoprnělá.)

(Teď se zvedne stěna žlutého domu. Objeví se tři školní lavice, ve kterých sedí chlapci. Mezi nimi sedí Důstojník, vypadá neklidně a ustaraně. Před nimi stojí Učitel s brýlemi, křídou a rákoskou.)

UČITEL *(Důstojníkovi)* Tak, chlapče, pověz nám, kolik je dvakrát dvě.

(Důstojník zůstane sedět, pracně doluje v paměti, ale odpověď nenachází.)

Vstaň, když s tebou mluvím.

DŮSTOJNÍK *(ztrápeně vstane)* Dva - krát dvě... Počkat! - To jsou dvě dvě!

UČITEL Vida ho! Ty ses neučil!

DŮSTOJNÍK *(zahanbený)* To ano, ale... Víím, kolik to je, ale neumím to říct...

UČITEL Tak ty se budeš vykrucovat! Víš to, ale *neumíš* to říct. Tak já ti pomůžu. *(Zatahá Důstojníka za vlasy.)*

DŮSTOJNÍK Ach, to je strašné, to je strašné!

UČITEL Ano, je strašné, že se takový velký chlapec vůbec nesnaží...

DŮSTOJNÍK *(v rozpacích)* Velký chlapec, ano, já přece jsem velký, daleko větší než tihletí, jsem už dospělý, už jsem dokončil školu... *(jako by se probral)* měl jsem přece promoci... Tak proč sedím tady? Copak jsem nepromoval?

UČITEL Jistě, ale musíš dozrát, rozumíš, musíš dozrát... Nemám snad pravdu?

DŮSTOJNÍK *(se chytí za hlavu)* Ano, správně, člověk musí dozrát... Dvakrát dvě... jsou dvě, dokážu to důkazem per analogiam, nejvyšším důkazem ze všech! Poslouchejte...! Jednou jedna je jedna, takže dvakrát dvě jsou dvě! To, co platí o jednom, totiž platí i o druhém!

UČITEL Tvůj důkaz je zcela v souladu se zákony logiky, ale je to špatně!

DŮSTOJNÍK To, co je v souladu se zákony logiky, nemůže být špatně! Zkusíme to! Jedna dělena jednou je jedna, takže dvě děleno dvěma jsou dvě!

UČITEL Podle důkazu per analogiam je to zcela správně. Ale kolik je pak jednou tři?

DŮSTOJNÍK Tři!

UČITEL Takže i dvakrát tři jsou tři!

DŮSTOJNÍK *(uvažuje)* Ne, to nemůže být správně... nemůže... nebo možná *(zoufale se posadí)* ...ne, nejsem ještě zralý!

UČITEL Nejsi ani zdaleka zralý...

DŮSTOJNÍK Ale jak dlouho tu ještě budu sedět?

UČITEL Jak dlouho? Myslíš, že existuje čas a prostor...? Řekněme, že čas existuje, v tom případě nám můžeš říct, co to je! Co je čas?

DŮSTOJNÍK Čas...? *(Zamyslí se.)* Neumím to říct, ale víím, co to je! Tudiž můžu vědět, kolik je dvakrát dvě, i když to neumím říct! - Vy, pane učitelí, umíte říct, co je čas?

UČITEL Samozřejmě!

VŠICHNI CHLAPCI Tak to řekněte!

UČITEL Čas? - Počkat! *(Zůstane nehybně stát s prstem na nose.)* Zatímco spolu mluvíme, čas utíká. Čas je tedy něco, co utíká, zatímco já mluvím!

CHLAPEC *(vstane)* Teď, pane učitelí mluvíte, a zatímco mluvíte, já uteču. Takže jsem čas! *(Uteče.)*

UČITEL Podle zákonů logiky je to zcela správně!

DŮSTOJNÍK Ale v tom případě jsou zákony logiky omyl, protože Nils, který utekl, nemůže být čas!

UČITEL To je podle zákonů logiky rovněž zcela správně, i když je to omyl.

DŮSTOJNÍK Takže logika je omyl!

UČITEL Opravdu to tak vypadá! Pokud je však logika omyl, je omyl celý svět... a v tom případě se tady na to můžu vyprdnout, nebudu vás přece učit omyly! - Jestli mě někdo pozve na panáka, tak se půjdeme vykoupat!

DŮSTOJNÍK Tohle je *posterius primus* neboli svět naruby, protože obvykle se člověk nejdřív vykoupe a teprve potom si dá panáka! Ty páprdo!

UČITEL Moc se nekasejte, pane doktore!

DŮSTOJNÍK Pane důstojníku, prosil bych! Jsem důstojník a nechápu, proč tu sedím mezi školáky a nechávám si nadávat...

UČITEL (*pozvedne prst*) Měli bychom dozrát!

VELITEL KARANTÉNY (*vejde*) Začíná karanténa!

DŮSTOJNÍK Tady jsi! Představ si, že tamten člověk mě nechává sedět ve škamnách, přestože mám už po promoci!

VELITEL KARANTÉNY Tak proč neodejdeš?

DŮSTOJNÍK Pánbůh ví! – Proč neodejdu? To není jen tak!

UČITEL Taky myslím! – Zkus to!

DŮSTOJNÍK (*Veliteli karanténní stanice*) Zachraň mě! Zachraň mě před jeho pohledem!

VELITEL KARANTÉNY Tak pojď! – Pojď si s námi zatancovat... musíme si zatancovat, než propukne mor! Musíme!

DŮSTOJNÍK Takže briga odpluje?

VELITEL KARANTÉNY Nejdřív odpluje! – To všichni samozřejmě opláčou!

DŮSTOJNÍK Pořád samý pláč: když připlouvá, a pak když odplouvá. – Tak jdeme!

(*Odejdu. Učitel tiše pokračuje ve výuce.*)

(*Služky, které stály u okna tanečního sálu, posmutněle zamíří k přístavnímu můstku. Edita, která stála jako zkoprnělá u klavíru, se vydá za nimi.*)

DCERA (*Důstojníkovi*) Copak v tomhle ráji není ani jeden šťastný člověk?

DŮSTOJNÍK Ale ano, tamhle jsou dva novomanželé! Poslechni si je!

(*Novomanželé vejdou.*)

MANŽEL (*Manželce*) Moje blaženost nezná mezí, přál bych si zemřít...

MANŽELKA Proč zemřít?

MANŽEL Protože uprostřed štěstí vždycky klíčí zárodek neštěstí. Štěstí stravuje samo sebe jako plamen ohně – nemůže hořet věčně, musí uhasnout. Tahle předtucha konce ničí štěstí právě v okamžiku, kdy dosahuje vrcholu.

MANŽELKA Tak zemřeme spolu, hned teď!

MANŽEL Zemřeme? Dobře! Já se totiž štěstí bojím! Je osidné!

(*Odcházejí k moři.*)

DCERA (*Důstojníkovi*) Život je zlý! Lidé si zaslouží politování!

DŮSTOJNÍK Podívej se na toho člověka, který sem jde! Žádný jiný smrtelník tu nebudí takovou závist jako on!

(*Přivádějí Slepce.*)

Patří mu tady těch sto italských vil, patří mu všechny tyhle zálivy, zátoky, břehy, lesy, ryby ve vodě, ptáci ve vzduchu a divoká zvěř v lesích. Tahle tisícovka lidí jsou jeho nájemníci a slunce vychází nad jeho mořem a zapadá nad jeho zeměmi...

DCERA A taky si stěžuje?

DŮSTOJNÍK Ano a oprávněně, protože nevidí!

VELITEL KARANTÉNY Je slepý!

DCERA Nikdo jiný nebudí takovou závist jako on!

DŮSTOJNÍK Teď uvidí odplouvat brigu, na které je i jeho syn!

SLEPEC Nevidím, ale zato slyším! Slyším, jak se dráp kotvy zarývá do bahna na dně, jako když rybář vytahuje rybě z tlamy háček a s ním vytrhne i srdce! – Můj syn, moje jediné dítě popluje přes širé moře do cizích zemí. Můžu s ním být jenom v myšlenkách – slyším řinčení řetězu – a – cosi povlává a pleská jako prádlo na šňůře... snad mokré kapesníky – slyším vzlykot

a štkaní, zní to jako lidský pláč... to snad šplouchají vlnky o bok lodi, nebo to jsou děvčata na břehu ... opuštěná... k neutíšení... Jednou jsem se zeptal jednoho kloučka, jehož otec byl kdesi daleko, proč je moře slané, a ten klouček mi hned odpověděl: Moře je slané proto, že námořníci tak často pláčí. – A proč tak často pláčí? – Protože, odpověděl, pořád odjíždějí. – A proto si vždycky na stěžně dávají sušit kapesníky. – Proč lidé pláčí, když je jim smutno?“ vyptával jsem se dál. – Protože, řekl, si občas musejí omýt oči, aby líp viděli!

(Na brize napjali plachty a teď se loď klouzavým pohybem vzdaluje. Dívky na břehu střídavě mávají kapesníky a utírají si jimi slzy. Na signálním ráhně na předním stěžni je vyvěšen signál „ano“, červený kruh na bílém poli. Alice reaguje rozjásaným máváním.)

DCERA (*Důstojníkovi*) Co znamená ta vlajka?

DŮSTOJNÍK Znamená „ano“. Je to poručíkův výraz pro ano v rudé barvě, rudé jako krev proudící od srdce, namalovaný na modrém plátně oblohy!

DCERA A jak potom vypadá „ne“?

DŮSTOJNÍK To je modré jako zkažená krev v modrých žilách... Ale podívej se, jak Alice jáásá.

DCERA A Edita pláče!

SLEPEC Lidé se setkávají a rozcházejí! – Rozcházejí a setkávají! – Takový je život! – Já jsem se setkal s jeho matkou! A pak odešla! – Syn mi zůstal, ale teď také odešel!

DCERA Třeba se vrátí!

SLEPEC Kdo to se mnou mluví? Ten hlas jsem už někdy slyšel, ve snech, v mládí, když v létě začínaly prázdniny, v líbáncích, když se mi narodilo dítě. Ten hlas jsem slyšel, kdykoli se na mě usmál život, zněl jako šumění jižního větru, jako akord nebeské harfy, tak, jak si představuju andělské pozdravení o štědrovečerní noci...

(Vejde Advokát, přistoupí k Slepci a něco mu zašeptá.)

SLEPEC Aha!

ADVOKÁT Ano, je to tak! (*Přistoupí k Dceři.*) Už jsi už viděla skoro všechno, ale ještě jsi nepoznala to nejhorší.

DCERA Co to může být?

ADVOKÁT Opakování! – Návraty!! – Cesty zpátky! Jako když se ve škole znovu učí už jednou probraná látka! – Pojd'!

DCERA Kam?

ADVOKÁT Za povinnostmi!

DCERA Co to je?

ADVOKÁT Všechno, čeho se hrozíš! Všechno, co nechceš, ale musíš! Odříkání, obětování, strádání, opouštění... všechno nepříjemné, odporné a bolestivé...

DCERA Copak neexistují žádné příjemné povinnosti?

ADVOKÁT Příjemnými se stanou, až když jsou splněné...

DCERA Když už nejsou... Takže povinnost je všechno nepříjemné! A co je příjemné?

ADVOKÁT Příjemný je hřích.

DCERA Hřích?

ADVOKÁT A ten se trestá, ano! – Když prožiju příjemný den a večer, mám následující den příšerné výčitky svědomí.

DCERA To je ale zvláštní.

ADVOKÁT Ano, ráno se probudím s bolením hlavy. A pak začne opakování, ovšem perverzní opakování. A to tak, že na všechno, co včera večer bylo krásné, příjemné a duchaplné, dnes ráno vzpomínám jako na něco ošklivého, odporného a hloupého. Můj požitek jakoby hnije a radost se rozpadá. To, čemu lidé říkají úspěch, se vždycky stane příčinou příštího neúspěchu. Úspěchy, které jsem v životě měl, se staly mou záhubou. Lidé se totiž instinktivně děsí zduar ostatních. Případá jim nespravedlivé, když druhému osud přeje, a proto se snaží obnovit rovnováhu tím, že mu házejí klacky pod nohy. Mít talent je životu nebezpečné, protože člověk pak může snadno umřít hladu! – Ale teď se vrať ke svým povinnostem, nebo se obrátím na soud a projdeme všemi třemi rozvodovými instancemi, první, druhou i třetí!

DCERA Musím se vrátit? K plechovým kamnům, k zelí, k dětským šatičkám...

ADVOKÁT No jo! Dneska máme velké prádlo, budeme totiž prát všechny kapesníky...

DCERA Ach, musí se to všechno opakovat?

ADVOKÁT V životě se pořád všechno opakuje... Podívej se tamhle na učite-

le... Včera měl promoci, dostal vavřínový věnec a na jeho počest stříleli z děla, vystoupil na parnas a objal ho monarcha... A dneska zase začíná ve škole, ptá se, kolik je dvakrát dvě, a bude v tom pokračovat až do smrti... Ale teď pojď zpátky, domů!

DCERA To se radši zabiju!

ADVOKÁT Zabiješ? To se nesmí! Za prvé je to potupné, a to do té míry, že by tvou mrtvolu zhanobili, a pak - nedošla bys blaženosti - je to smrtelný hřích!

DCERA Není snadné být člověkem!

VŠICHNI Správně!

DCERA Nevrátím se s vámi do ponižování a špíny! - Chci vzhůru, tam, odkud jsem přišla, ale - nejdřív se musejí otevřít ty dveře, abych poznala jejich tajemství... Chci, aby se otevřely!

ADVOKÁT V tom případě se musíš vrátit po svých stopách, jít stejnou cestou zpátky a vystát u soudu všechny ohavnosti, návraty, opisování, opakování...

DCERA Budiž, ale nejdřív odejdu do samoty, do pustiny, abych opět našla sama sebe! Na shledanou! (*Básníkovi.*) Pojď se mnou!

HLASITÝ NÁŘEK (*z dálky v pozadí*) Ach, běda! Ach, běda! - Ach, běda!

DCERA Co to bylo?

ADVOKÁT To jsou ti nešťastníci z Ostudína!

DCERA Proč dnes nařikají víc než jindy?

ADVOKÁT Protože tady svítí slunce, protože tady hraje hudba, tančí se a je tu mládež! Jejich utrpení je pak o to větší!

DCERA Musíme je vysvobodit!

ADVOKÁT Jen to zkus! Jednou jeden vysvoboditel přišel, ale přibili ho na kříž!

DCERA Kdo ho tam přibíl?

ADVOKÁT Všichni správně smýšlející!

DCERA Kdo to je?

ADVOKÁT Ty neznáš všechny správně smýšlející? V tom případě je poznáš!

DCERA To oni tě odmítli promovat?

ADVOKÁT Ano!

DCERA Tak ty znám!

Břeh Středozemního moře. V popředí vlevo je vidět bílá zeď, nad kterou vyčnívají obsypané pomerančovníky. V pozadí vily a kasino s terasou. Vpravo velké skladiště kamenného uhlí s dvěma trakaři. V pozadí vpravo cíp modrého moře.

(Dva Uhlíři svlečení do půl těla, ve tváři, na rukou a na obnažených částech těla celí černí, sedí zoufale každý na svém trakaři. Dcera a Advokát v pozadí.)

DCERA Tohle je ráj!

PRVNÍ UHLÍŘ Tohle je peklo!

DRUHÝ UHLÍŘ Osmačtyřicet grádů ve stínu!

PRVNÍ UHLÍŘ Co takhle vykoupat se v moři?

DRUHÝ UHLÍŘ Přišli by na nás policajti! Tady se nesmíme koupat!

PRVNÍ UHLÍŘ Tak si utrhnem pomeranč?

DRUHÝ UHLÍŘ Ne, přišli by na nás policajti!

PRVNÍ UHLÍŘ Ale já v tomhle vedru nemůžu pracovat. Na všechno se vykašlu.

DRUHÝ UHLÍŘ Přijdou policajti a seberou tě! - (*Pauza.*) A navíc nebudeš mít co do huby...

PRVNÍ UHLÍŘ Nebudu mít co do huby? - My, co nejvíc pracujem, nejmíň jíme! A boháči, co houby dělaj, mají nejvíc! - Asi by to nebyla tak úplně nepravda, kdybych řekl, že je to nespravedlnost? - Co tomu říká Dcera bohů?

DCERA Nevím, co bych řekla! - Ale pověz, co jsi provedl, že jsi tak černý a máš tak těžký úděl?

PRVNÍ UHLÍŘ Co jsme provedli? Narodili jsme se z chudých a poměrně špatných rodičů - Možná i párkrát zavřených!

DCERA Zavřených?

PRVNÍ UHLÍŘ Jo, tídi, co neseděli v base, seděj tamhle v kasinu, ládujou do sebe osm chodů a zapíjej to vínem.

DCERA (*Advokátovi*) Může to být pravda?

ADVOKÁT V podstatě ano!

DCERA Chceš říct, že si každý člověk někdy zastoužil dostat se do vězení?

ADVOKÁT Ano!

DCERA I ty?

ADVOKÁT Ano!

DCERA Je pravda, že se tady chudáci nesmějí koupat v moři?

ADVOKÁT Ano, dokonce ani v šatech! Zadarmo to mají jenom ti, kdo se chtějí utopit. Jenomže ti prý pak dostanou na policejní stanici výprask!

DCERA Nemůžou se jít vykoupat za město, někam na venkov?

ADVOKÁT Tady žádný venkov není, všechno je oplocené!

DCERA Myslím do volné přírody!

ADVOKÁT Tady žádná volná příroda není, všechno je zabrané!

DCERA I samo moře, velké, širé...

ADVOKÁT Všechno! Bez zapsání a zaplacení nesmíš vyplout s člunem na moře ani přistát u břehu. Moc krásně zařízené!

DCERA Tohle není ráj!

ADVOKÁT To tedy opravdu není!

DCERA Proč lidé nedělají nic pro to, aby se jejich situace zlepšila?

ADVOKÁT Oni se snaží, ale všichni, kdo ji chtějí zlepšit, skončí ve vězení nebo v blázinci...

DCERA Kdo je posílá do vězení?

ADVOKÁT Všichni správně smýšlející, všichni počestní...

DCERA A co je přivádí do blázince?

ADVOKÁT Vlastní zoufalství, které v nich vzbuzuje beznadějnost jejich snažení!

DCERA Nikoho ještě nenapadlo, že všechno má z nějakých tajemných důvodů být tak, jak to je?

ADVOKÁT Ale ano, ti, kterým se daří dobře, si to myslí pořád!

DCERA Že je to správné tak, jak to je?

PRVNÍ UHLÍŘ A přesto jsme základem společnosti. Když vám nepřinesem uhlí, vyhasne sporák v kuchyni, kamna v pokoji, v továrně se zastaví stroje, zhasnou světla na ulici, v obchodech a domácnostech: obklopí vás tma a zima... a proto se potíme jako v pekle a nosíme uhlí... A co nám za to dáváte?

ADVOKÁT (*Dceři*) Pomoz jim. - (*Pauza.*) Chápu, že se všichni nemůžou mít úplně stejně, ale jak to, že mezi lidmi jsou takové rozdíly?

(*Pán a Paní přecházejí jeviště.*)

PANÍ Přijdeš na partičku?

PÁN Ne, musím se trošku projít, abych dostal chuť na večeři!

PRVNÍ UHLÍŘ Aby dostal chuť na večeři...

DRUHÝ UHLÍŘ Aby dostal chuť na večeři...?

(*Vejdou děti. Když spatří začerněné dělníky, začnou křičet hrůzou.*)

PRVNÍ UHLÍŘ Když nás viděj, daj se do křiku! Křičej...

DRUHÝ UHLÍŘ Do prdele! - Budeme muset postavit popravčí lešení a všechno shnilý vyoperovat...

PRVNÍ UHLÍŘ Moje řeč! Do prdele! Kurva!

ADVOKÁT (*Dceři*) Je to vážně absurdní! Špatní nejsou lidé... ale...

DCERA Ale...?

ADVOKÁT Jejich správa...

DCERA (*skryje obličej v dlaních a odchází*) Tohle není ráj!

UHLÍŘI To teda není, tohle je peklo!

OPONA

Fingalova jeskyně. Do nitra jeskyně zvolna buší dlouhé zelené vlny. V popředí se kolébá červeně natřená zvuková bóje, která se však rozezní až v určený okamžik.

Hudba větru.

Hudba vln.

(*Dcera a Básník.*)

BÁSNÍK Kam jsi mě to odvedla?

DCERA Daleko od lidských hluků a nářků, k nejzazšímu výběžku světového oceánu, k této jeskyni, již nazýváme *Indrovo ucho*, jelikož tady prý vládce nebes naslouchá stížnostem smrtelníků!

BÁSNÍK Cože? Tady?

DCERA Což nevidíš, že tato jeskyně je jako mušle? Jistěže vidíš! Což nevíš, že i tvoje ucho je jako mušle? Víš to, ale nepřemýšlel jsi o tom. (*Zvedne ze země mušli.*) Což sis jako dítě nikdy nepřiložil mušli k uchu a nenaslouchal... jak ti šumí krev, jak ti hučí myšlenky v hlavě, jak ti v tkáních těla praskají tisíce opotřebovaných vlákynek...? To všechno slyšíš v té malé mušli, a nyní si představ, co uslyšíš v této velké!

BÁSNÍK (*naslouchá*) Já nic neslyším, jenom šumění větru...

DCERA Já ti je tedy přetlumočím! Poslouchej! Nářek větru! (*Recituje za doprovodu tiché hudby.*)

Zrozen pod oblaky nebes,
zahnán byl jsem Indrovými blesky
na prašnou zemi...
Na polích jsem si zašpinil nohy,
snášet jsem musel
prach silnic,
kouř měst,
zkažený dech,
kuchyňské pachy a výpary.
Na širé moře jsem se vydal,
provětrat si plíce,
zatřepat křídly
a omýt si nohy!
Indro, vládce na nebesích,
slyš mě!
Slyš mé vzdechy!
Země je nečistá!
Život je nedobrý!
Lidé nejsou zlí

ani dobří!
Žijí, jak umějí,
ze dne na den!
Synové prachu v prachu putují,
z prachu se zrodili,
v prach se obrátí!
Nohy k chůzi dostali,
křídla však ne!
Prach je pokrývá,
je to jejich,
či tvá vina?

BÁSNÍK Jednou jsem slyšel...

DCERA Ticho! Vítr ještě zpívá!

DCERA (*recituje za doprovodu tiché hudby*)

Já vítr, dítě vzduchu,
vznáším stížnost lidí!
Slyšel jsi mě
v komíně za podzimních večerů,
v kachlových kamnech,
ve skulině okna,
když na plechových střeších plakal déšť,
či za zimních večerů
v zasněženém borovém lese,
na rozbouřeném moři?
Slyšel jsi nářek a úpění
v plachtách a lanoví...?
To byl jsem já, vítr,
dítě vzduchu,
z lidských prsou,
jež jsem provál,
jsem se naučil těmto tónům muk...
V nemocnicích, na bitevních polích,
nejvíc v dětských pokojích,
kde novorozenci kvílí,
naříkají, křičí,
že být na světě bolí!

To jsem já, já vítr,
který fičí a sténá!
Běda, běda, běda!

BÁSNÍK Zdá se mi, že jsem už...

DCERA Ticho! Vlny zpívají! (*Recituje za doprovodu tiché hudby.*)

To jsme my, my vlny,
v spánek
ukolébáváme vítr!
My vlny, zelené kolébky,
mokré a slané.
Podobáme se plamenům ohně.
Mokré vlny jsme,
hasíme, pálíme,
omýváme, koupáme,
tvoříme, plodíme.
My, my vlny,
v spánek
ukolébáváme vítr!

DCERA Falešné a proradné vlny. Vše, co se nespálí na zemi, pohltí – vlny –
Pohled – (*Ukáže na hromadu haraburdí.*) Pohled, co uloupilo a zničilo moře...
Z potopených lodí zbyly jenom galionové figury – a jména:
Spravedlnost, Přátelství, Zlatý mír, Naděje – to je vše, co zbylo z Naděje!
- z ošidné naděje! - kusy zábradlí, vidlice vesel, vědra na vylévání vody!
A pohled: záchranný pás - sám se zachránil, ale trosečníka nechal zahynout!

BÁSNÍK (*se přehrabuje v haraburdí*) Je tu deska se jménem lodí
Spravedlnost. To byla ta, co na ní z Krásnic odjel slepecův syn! Takže se potopila!
A na její palubě byl Alicin kavalír, Editina nedosažitelná láska!

DCERA Slepec? Krásnice? To se mi muselo zdát. A Alicin kavalír, ošklivá
Edita, Ostudin a karanténa, síra a karbol, promoce v kostele, advokátní
kancelář, chodba divadla a Viktorie, rostoucí zámek a důstojník... to se mi
všechno jen zdálo...

BÁSNÍK Kdysi jsem si to vybásnil!

DCERA Takže víš, co je to báseň...

BÁSNÍK Takže vím, co je to sen... Co je to báseň?

DCERA Nikoli pouhá skutečnost, ale víc než skutečnost... nikoli sen, ale
snění...

BÁSNÍK A lidé si myslí, že my básníci si jenom hrajeme... že si vymýšlíme
a fantazírujeme!

DCERA Tak je to správné, přáteli, jinak by celý svět z nedostatku podnětů zpustl. Všichni by leželi na zádech a dívali se do nebe, nikdo by se nepostavil k pluhu, nechopil se rýče, hoblíku ani motyky!

BÁSNÍK A to říkáš ty, Indrova dcera, ty, která zpola patříš tam nahoru -

DCERA Máš právo mi to vyčítat. Příliš dlouho jsem pobývala tady na zemi a koupala se v bahně jako ty... Moje myšlenky se už nedokáží povznést, na křídlech mám bláto... na nohou hlínu... a já sama... (*pozvedne paže*) klesám, klesám... Pomoz mi, otče, nebeský bože! (*Ticho.*) Neslyším již jeho odpověď! Éter nedonese zvuk z jeho rtů do mušle mého ucha - stříbrné vlákno prasklo... Běda, jsem připoutána k zemi!

BÁSNÍK Chystáš se brzo vystoupit... na nebesa?

DCERA Jakmile spálím svůj pozemský prach... neboť voda oceánu mě nedokáže očistit! Proč se tážeš?

BÁSNÍK Protože... mám takovou prosbu... žádost...

DCERA Jakou žádost...?

BÁSNÍK Žádost lidstva k vládci světa, kterou sepsal jeden snílek!

DCERA A předložit mu ji má...

BÁSNÍK ...Indrova dcera...

DCERA Můžeš tu svou báseň přednést?

BÁSNÍK Můžu!

DCERA Tak ji přednes!

BÁSNÍK Radši ty!

DCERA Z čeho ji vyčtu?

BÁSNÍK Z mých myšlenek! Nebo z tohohle! (*Podá jí svítek papíru.*)

DCERA (*si svítek vezme, ale přednáší z paměti*) Dobře, přednesu ji tedy!

DCERA

„Pročpak v bolesti se rodíš,
pročpak svoji matku týráš,
člověče, když měl bys dát jí
mateřství slast,
potěšení, nad něž není?

Proč se do života vzbouzíš,
pročpak světlo zdravíš
křikem bolesti a zloby?
Pročpak na život se neusmíváš,
člověče, vždyť žití dar, ten
velkou radost poskytuje.
Proč jak zvířata as rodíme se,
my, kdož z božího jsme kmene, rodu lidského?
Duch však žádal jiné roucho,
než je toto z krve, špíny!
Cožpak obraz boží má mít mléčné zuby...?“
- Ticho, smělče...! Dílo nesmí kárat svého tvůrce!
Nikdo ještě nerozluštil žití záhadu!

„Potom začne dlouhé putování
přes kamení, bodláčí a trní.
Pokud půjdeš prošlapanou cestou,
řeknou, že je zakázaná.
Utrhneš-li kvítek, marš!,
jinému, že patří, zvíš.
Když ti v cestu vstoupí pole,
ty však dále musíš jít,
druhým zdupeš setbu.
Druzí ji pak zdupou tobě,
aby mezi vámi nebyl rozdíl!
Každá radost, kterou cítíš,
ostatním jen způsobuje žal,
avšak z tvého žalu nikdo radost nemá,
proto všude je jen samý bol!
Cesta tvá tak vede k smrti,
jež však druhým život dává!“

Takto přiblížit se chtěl bys,
prachu synu, k Nejvyššímu?

BÁSNÍK

Prachu syn jak najít může
slova jasná, čistá, vzletná,
ze země jež vystoupit by mohla...?
Dcero boží, přelož prosím
naše nářky do jazyka,
jemuž Nesmrtelní lépe rozumějí.

DCERA Přeložím je!

BÁSNÍK (*o bóji*) Co to tam plave? Bóje?

DCERA Ano!

BÁSNÍK Vypadá jako plíce s ohryzkem!

DCERA Je to hlídač moře. Když hrozí nebezpečí, zazpívá.

BÁSNÍK Zdá se mi, že moře stoupá a začíná být rozbouřené...

DCERA Vypadá to tak!

BÁSNÍK Běda! Co to vidím? – Loď... tamhle u útesu!

DCERA Co to může být za loď?

BÁSNÍK Myslím, že je to Strašidelná loď.

DCERA Co to je?

BÁSNÍK Bludný Holanďan.

DCERA Ten? Proč je tak tvrdě trestán a proč nepřistane?

BÁSNÍK Protože měl sedm nevěrných žen!

DCERA A za to je trestán?

BÁSNÍK Ano! Všichni správně smýšlející ho odsoudili...

DCERA To je ale podivný svět! – Co ho může vysvobodit z kletby?

BÁSNÍK Vysvobodit? Nikdo přece nebude vysvobozovat...

DCERA Proč?

BÁSNÍK Protože... Ne, to není Holanďan! To je obyčejná loď, která se ocitla v nouzi! – Proč ta bóje teď nezakřičí? – Podívej se, moře stoupá, vzdouvá se, co nevidět nás v jeskyni uvězní! – Teď zvoní lodní zvon! – Brzy přibude další galionová figura... Tak křič, bóje, konej svou povinnost, hlídači...

(Bóje zazpívá čtyřhlasý kvintsexakord, který zní jako lodní siréna.)

Posádka na nás mává... jenže my sami zahyneme!

DCERA Netoužíš po vysvobození?

BÁSNÍK Jistěže, samozřejmě, ale ne teď... a ne ve vodě!

POSÁDKA *(čtyřhlasně zpívá)* Kriste Pane!

BÁSNÍK Teď volají, a moře volá! Ale nikdo nic neslyší!

POSÁDKA *(jako předtím)* Kriste Pane!

DCERA Kdo to tamhle přichází?

BÁSNÍK Kráčí po vodách? Po vodách kráčí jen jeden – Petr, skála, to není, protože ten se potopil jako kámen...

(Na moři se objeví bílá záře.)

POSÁDKA Kriste Pane!

DCERA To je On?

BÁSNÍK Ano, Ukřižovaný...

DCERA Proč – řekni mi, proč ho ukřižovali?

BÁSNÍK Protože chtěl vysvobozovat...

DCERA Kdo – už jsem zapomněla! – kdo ho ukřižoval?

BÁSNÍK Všichni správně smýšlející!

DCERA To je ale podivný svět!

BÁSNÍK Moře stoupá! Stmívá se... Bouře sílí...

(Posádka se dá do křiku.)

BÁSNÍK Posádka při pohledu na svého zachránce křičí hrůzou... A teď - námořníci ze strachu před spasitelem skáčou přes palubu...

(Posádka se znovu dá do křiku.)

Teď křičí, protože zemřou! Křičí, když se rodí, a křičí, když umírají!

(Hrozí nebezpečí, že ve stoupajících vlnách v jeskyni utonou.)

DCERA Kdybych si byla jistá, že je to loď...

BÁSNÍK Skutečně... myslím, že to není loď... je to dvoupatrový dům se stro-
my před vchoďem... a... s telefonní věží... s věží, která ční až do oblak... Je
to moderní babylonská věž, ze které vzhůru vedou dráty - a ty těm na ne-
besích oznamují...

DCERA Dětino, lidská myšlenka nepotřebuje žádné dráty k tomu, aby se ně-
kam přesunula - zbožná modlitba pronikne všemi světy... Určitě to není
žádná babylonská věž, protože pokud chceš dobýt nebesa, zdoláš je mod-
litbami!

BÁSNÍK Ne, to není dům - ani telefonní věž - vidíš?

DCERA Co vidíš ty?

BÁSNÍK Vidím zasněženou pláň, cvičiště - za kostelem na kopci svítí zimní
slunce a věž kostela vrhá na sněh dlouhý stín - teď po cvičišti pochoduje
oddíl vojáků. Pochodují po věži, až na špičku. Teď už jsou u kříže, ale já
mám pocit, že ten první, který dupe na kohouta, musí zemřít... přiblížili
se... v čele jde kaprál... ha ha!, nad plání se žene mrak, samozřejmě pro-
pluje kolem slunce... teď to všechno zmizelo... voda z mraku uhasila oheň
slunce! - Sluneční světlo vytvořilo stínový obraz věže, ale stín mraku ten-
to obraz věže zadusil.

(Během předcházející promluvy se scéna změnila v chodbu v divadle.)

DCERA *(Vrátné)* Přišel už lord kancléř?

VRÁTNÁ Ne!

DCERA A děkani?

VRÁTNÁ Ne!

DCERA Tak je hned zavolejte, budou se otevírat ty dveře...

VRÁTNÁ Snad nehoří?

DCERA Právě že ano. Existuje totiž podezření, že za těmi dveřmi se skrývá
řešení záhady světa! - Zavolejte tedy lorda kancléře a děkany čtyř fakult!

(Vrátná zapíská na píšťalku.)

A nezapomeňte na sklenáře s diamantem, jinak z toho nic nebude!

(Zaměstnanci divadla vejdou zleva jako na začátku hry.)

DŮSTOJNÍK *(vejde zezadu, v redingotu, s cylindrem na hlavě a s kyticí rů-
ží v ruce, celý rozzářený)* Viktorie!

VRÁTNÁ Slečna hned přijde!

DŮSTOJNÍK To je skvělé! Kočár čeká, tabule je prostřená, šampaňské je
u ledu... Smím vás obejmout, paninko? *(Obejme Vrátnou.)* Viktorie!

ŽENSKÝ HLAS SESHORA *(zazpívá)* Já jsem tady!

DŮSTOJNÍK *(začne popocházet sem a tam)* Dobře! Já počkám!

BÁSNÍK Připadá mi, že jsem tohle už jednou zažil...

DCERA Mně také!

BÁSNÍK Třeba se mi to zdálo ve snu?

DCERA Nebo sis to možná vybásnil!

BÁSNÍK Nebo jsem si to vybásnil!

DCERA V tom případě víš, co je to báseň!

BÁSNÍK V tom případě vím, co je to sen!

DCERA Připadá mi, že jsme tahle slova někde jinde už jednou říkali!

BÁSNÍK V tom případě rychle pochopíš, co je to skutečnost!

DCERA Nebo sen!

BÁSNÍK Nebo báseň!

(Lord kancléř, Děkani teologické, filozofické, lékařské a právnické fakulty.)

LORD KANCLÉŘ Jde samozřejmě o ty dveře! - Co myslíte vy, pane děkane
teologické fakulty?

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Já nemyslím, ale věřím... Credo...

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY Já usuzuji...

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Já vím...

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Já pochybuji, dokud se nenajdou důkazy a svědkové!

LORD KANCLÉŘ Už se zase budou hádat! - Čemu tedy věříte, pane teologu?

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Věřím, že se tyto dveře nesmějí otevřít, protože se za nimi skrývají nebezpečné pravdy...

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY Pravda není nikdy nebezpečná!

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Co je to pravda?

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY To, co lze dokázat výpověďmi dvou svědků!

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Vychytralý advokát dokáže výpověďmi dvou falešných svědků cokoli!

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY Pravda je moudrost, a moudrost, vědění je filozofie sama... Filozofie je věda věd, vědění o vědění, a všechny ostatní vědy jsou služkou filozofie!

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Jediná skutečná věda je věda přírodní, filozofie žádná věda není! Jsou to jen prázdné spekulace!

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Bravo!

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY (*Děkanovi teologické fakulty*) Říkáš „bravo“! Co jsi zač? Jsi zapřísáhlý nepřítel vědění, jsi protiklad vědy, jsi neznalost a tmářství...

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Bravo!

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY (*Děkanovi lékařské fakulty*) Říkáš „bravo“, ty, který si vidíš sotva na špičku nosu nad lupou, ty, který věříš jenom svým klamným smyslům, například oku, jež může být dalekozraké, krátkozraké, tupozraké, slepé, šilhavé, jednooké, barvoslepé, červenoslepé, zelenoslepé...

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Hlupáku!

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Osle!

(*Pustí se do sebe.*)

LORD KANCLÉŘ Klid! Vrána vráně oči nevyklove!

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY Kdybych si měl vybrat mezi těmi dvěma, teologií a medicínou, nevybral bych si - nic!

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY A kdybych já vás tři měl rozsoudit, všechny bych vás - odsoudil! - Vždyť vy se nedokážete shodnout v jednom jediném bodu, a nikdy jste to nedokázali! - Ale vraťme se k věci. Jaký máte, lorde kancléři, názor na tyto dveře a na jejich otevření?

LORD KANCLÉŘ Názor? Já žádný názor nemám! Já jenom z pověření vlády dohlížím, abyste se v akademické radě navzájem nepobili - když vychovááte mládež! Názor? Kdepak názory, před těmi se mám na pozor. Kdysi jsem jich pár měl, ale hned mi je vyvrátili. Názory člověku vždycky hned vyvrátí - jeho protivníci samozřejmě. - Teď snad už můžeme ty dveře otevřít, i když riskujeme, že se za nimi skrývají nebezpečné pravdy?

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Co je to pravda? Kde je pravda?

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Já jsem pravda a život...

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY Já jsem vědění o vědění...

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Já jsem exaktní vědění...

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Já pochybuji!

(*Pustí se do sebe.*)

DCERA Učitelé mládeže, styďte se!

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Lorde kancléři, zmocněnce vlády, hlavo pedagogického sboru, stíhejte tuto ženu za její přečin! Řekla vám, abyste se styděli, to je potupa, a když vás nazvala učiteli mládeže, myslela to jízlivě a ironicky, a tím se dopustila urážky!

DCERA Ubohá mládež!

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Lituje mládež, a tím nás obviňuje! Lorde kancléři, stíhejte ji za její přečin!

DCERA Ano, obviňuji vás, vás všechny, že do mysli mladých zasíváte pochybnosti a sváry.

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Slyšíte, sama zpochybňuje naši autoritu u mládeže, a pak z vyvolávání pochybností obviňuje nás! Ptám se všech správně smýšlejících: Copak to není zločinné jednání?

VŠICHNI SPRÁVNĚ SMÝŠLEJÍCÍ Ano, je to zločin!

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Všichni správně smýšlející tě odsoudili! – Odejdi v pokoji se svým ziskem. Jinak...

DCERA Se svým ziskem? – Jinak? Jinak co?

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Jinak budeš ukamenována!

BÁSNÍK Nebo ukřížována!

DCERA Odcházím! Následuj mě a dozvíš se záhadu!

BÁSNÍK Jakou záhadu?

DCERA Co myslel tím „se svým ziskem“?

BÁSNÍK Nejspíš tím nemyslel nic! My tomu říkáme žvásty! Žvanil!

DCERA Ale mě tím smrtelně urazil!

BÁSNÍK Proto to taky asi řekl! – Takoví už jsou lidé!

VŠICHNI SPRÁVNĚ SMÝŠLEJÍCÍ Hurá! Dveře jsou otevřené!

LORD KANCLÉŘ Co se za těmi dveřmi skrývalo?

SKLENÁŘ Já nic nevidím!

LORD KANCLÉŘ On nic nevidí, to věřím! – Páni děkani! Co se za těmi dveřmi skrývalo?

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY Nic! To je rozluštění záhady světa! – Z ničeho Bůh na počátku stvořil nebe a zemi.

DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY Z ničeho vzniká nic!

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Nesmysl! Nic tu není!

DĚKAN PRÁVNICKÉ FAKULTY Pochybují...! Tady máme co do činění s podvodem. Apelují na všechny správně smýšlející!

DCERA (*Básníkovi*) Kdo jsou ti správně smýšlející?

BÁSNÍK Kdo ví! Všichni správně smýšlející jsou většinou jenom jedna osoba. Dneska jsem to já a moji blízcí, zítra to budeš ty a tvoji blízcí! – Člověk je správně smýšlejícím jmenován, nebo přesněji řečeno, jmenuje se jím sám!

VŠICHNI SPRÁVNĚ SMÝŠLEJÍCÍ Byli jsme podvedeni!

LORD KANCLÉŘ Kdo vás podvedl?

VŠICHNI SPRÁVNĚ SMÝŠLEJÍCÍ Dcera!

LORD KANCLÉŘ Nechtěla byste nám, dcero, laskavě říct, co jste tím otevřením dveří stedovala?

DCERA Kdepak, milí přátelé! Kdybych to řekla, nevěřili byste mi!

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Vždyť tam nic není!

DCERA Ty jsi to řekl! – Ale nic jsi nepochopil!

DĚKAN LÉKAŘSKÉ FAKULTY Vykládá nesmysly!

VŠICHNI Nesmysly!

DCERA (*Básníkovi*) Zaslouží si politování!

BÁSNÍK To myslíš vážně?

DCERA Já myslím vždycky všechno vážně!

BÁSNÍK Tobě je líto i správně smýšlejících?

DCERA Jich možná nejvíc!

BÁSNÍK I čtyř děkanů?

DCERA Těch taky, a hodně! Čtyři hlavy, čtyři myslí na jednom těle! Kdo tuhle zrůdu stvořil?

VŠICHNI Neodpověděla!

LORD KANCLÉŘ Tak ji bijte!

DCERA Odpověděla jsem!

LORD KANCLÉŘ Slyšíte, odpovídá!

VŠICHNI Bijte ji! Odpovídá!

DCERA Ať odpovídá, nebo neodpovídá: bijte ji! - Pojď, proroku, prozradím ti - daleko odsud - prozradím ti tu záhadu - ale v pustině, kde nás nikdo neuslyší ani nevidí! - Protože -

ADVOKÁT (*popojde k Dceři, uchopí ji za paži*) Zapomněla jsi na svoje povinnosti?

DCERA Panebože, kdepak! Ale mám vyšší povinnosti!

ADVOKÁT A co tvoje dítě?

DCERA Moje dítě! Co ještě?

ADVOKÁT Tvoje dítě tě volá.

DCERA Moje dítě! Běda, jsem připoutána k zemi! - A tahle bolest na prsou, tahle úzkost... co to je?

ADVOKÁT Ty nevíš?

DCERA Ne!

ADVOKÁT To jsou výčitky svědomí!

DCERA Výčitky svědomí?

ADVOKÁT Ano! Dostavují se po každém zanedbání povinností, po každé radovánce, i po té nejnevinnější, pokud ovšem vůbec nějaké nevinné radovánky existují, o čemž lze pochybovat. A po každém utrpení, které jsme způsobili svému bližnímu!

DCERA A neexistuje na ně žádný lék?

ADVOKÁT Existuje, ale jenom jeden! Okamžité splnění povinností -

DCERA Když vyslovuješ slovo povinnosti, vypadáš jako démon! - Ale co když někdo musí jako já plnit dvojí povinnosti?

ADVOKÁT Tak splní nejdřív jedny a potom druhé!

DCERA Nejdřív ty vyšší... proto se mi postarej o dítě a já splním své povinnosti...

ADVOKÁT Tvému dítěti se stýská - tobě nevádí, že nějaký člověk kvůli tobě trpí?

DCERA Teď jsi mi do duše zasel nepokoj... roztrhla se mi vedví a táhne mě to na dvě strany!

ADVOKÁT Víš, to jsou jen drobné životní nesoulady!

DCERA Ach, trhá mě to na kusy!

BÁSNÍK Kdybys jen tušila, jaký žal a zkázu jsem kolem sebe rozséval, když jsem plnil svoje poslání - a poslání, to je nejvyšší povinnost. Kdybys to tušila, nepodala bys mi ani ruku!

DCERA Proč?

BÁSNÍK Můj otec ve mě coby jediného syna vkládal naděje, že převezmu jeho obchod... Já jsem ale utekl z obchodní akademie... Otec se usoužil k smrti. Matka ze mě chtěla mít zbožného muže... Já jsem se ale zbožným stát nemohl... Zavrhla mě... Měl jsem jednoho přítele, který mě podporoval v těžkých časech nouze... Ale k lidem, za které jsem mluvil a pěl, se choval jako tyran. Musel jsem se tedy svého přítele a dobrodince zbavit, abych si zachránil duši! Od té doby nemám klid. Lidé o mně mluví jako o nečestném darebákovi a není mi nic platné, že svědomí mi říká: Zachoval ses správně, protože hned v následujícím okamžiku mi zase říká: Zachoval ses nesprávně! Takový je život.

DCERA Následuj mě do pustiny!

ADVOKÁT Nezapomeň na svoje dítě!

DCERA (*o všech přítomných*) Tohle jsou mé děti! Každé zvlášť je hodné, ale jakmile se setkají, začnou se přít a změnit se v demony! - Sbohem!

Před zámkem. Stejně dekorace jako v úvodním obraze. Ale zem u základových zdí zámku teď pokrývají květiny (modrý oměj, Aconitum). Na střeše zámku, až úplně nahoře na lucerně, je vidět poupě chryzantémy, které každým okamžikem rozkvetne, okna zámku osvětlují stearinové svíce.

(*Dcera a Básník.*)

DCERA Blíží se chvíle, kdy s pomocí ohně opět vystoupím do éteru... Vy tomu říkáte smrt a máte z toho strach.

BÁSNÍK Strach z neznámého!

DCERA Které však znáte!

BÁSNÍK Kdo je zná?

DCERA Všichni. Proč nevěříte svým prorokům?

BÁSNÍK Proroci vždycky vzbuzovali nedůvěru. Čím to je? – A „mluví-li Bůh, proč mu lidé nevěří?“ Jeho přesvědčovací moci by nemělo být možné odolat!

DCERA Vždy jsi pochyboval?

BÁSNÍK Ne! Mnohokrát jsem nabył jistoty, ale po nějaké době se vždycky vytratila, jako sen po probuzení!

DCERA Není lehké být člověkem!

BÁSNÍK Chápeš to a uznáváš?

DCERA Ano!

BÁSNÍK Poslyš, neseslal sem kdysi právě Indra svého syna, aby vyslechl střížnosti lidstva?

DCERA Ano! Jak ho lidé přijali?

BÁSNÍK Odpovím otázkou: jak splnil své poslání?

DCERA Já odpovím jinou otázkou... Nezlepšilo se po jeho návštěvě na zemi postavení člověka? Odpověz mi podle pravdy!

BÁSNÍK Jestli se zlepšilo? – Ano, trochu! Trošičku! – Ale nechme otázek: Prozradíš mi tu záhadu?

DCERA Ano! Ale k čemu to bude dobré? Neuvěříš mi!

BÁSNÍK Tobě věřit chci, protože vím, kdo jsi!

DCERA Dobře, tak já ti to povím!

Za úsvitu časů, když ještě nesvítilo slunce, se Bráhma, božská prasíla, nechal svést matkou světa Májou, aby se množil. Tento styk božské pralátky s látkou pozemskou znamenal prvotní hřích nebes. Svět, život a lidé jsou tudíž pouze přelud, zdání, snový obraz –

BÁSNÍK Můj sen!

DCERA Pravdivý sen! – Ale Bráhmovi potomci vyhledávají, ve snaze osvobodit se od pozemské látky, odříkání a utrpení... To je osvobozující utrpení... Tato tužba po utrpení se však dostává do rozporu s touhou po požitku

a s láskou... už chápeš, co je to láska, skýtající nejvyšší slast v největším utrpení, nejsladší prožitek v prožitku nejtrpčím!? Už chápeš, co je to žena? Žena, skrze níž do života vstoupil hřích a smrt?

BÁSNÍK Chápu! – A co konec...?

DCERA Ten znáš... Zápas mezi bolestí z požitku a požitekem z utrpení... mezi kajícími mukami a rozkošnými slastmi...

BÁSNÍK Takže zápas?

DCERA Zápas mezi protiklady plodí sílu, podobně jako z ohně a vody vzniká parní energie...

BÁSNÍK Ale co pokoj? Odpočinek?

DCERA Ticho, nesmíš se již dál vyptávat a já nesmím odpovídat! – Oltář je už ozdobený a připravený k oběti – květiny stojí na stráž, svíce jsou zapálené... na oknech visí bílá prostěradla... za vraty leží smrkové chvoji...

BÁSNÍK Říkáš to klidně, jako kdyby pro tebe utrpení neexistovalo!

DCERA Ne...? Prošla jsem veškerým vašim utrpením, a to stonásobně, protože jsem je vnímala citlivěji...

BÁSNÍK Pověz mi o svých zálech.

DCERA Básníku, dokázal bys ty vyprávět o těch svých tak, aby každé tvé slovo bylo na svém místě? Dosáhlo by alespoň jedinkrát tvé slovo na tvou myšlenku?

BÁSNÍK Máš pravdu. Byl jsem jako hluchoněmý, a když dav s obdivem naslouchal mému zpěvu, mně samému připadal jako řev – víš, proto jsem se vždycky styděl, když mě oslavovali!

DCERA A po mně to chceš? Podívej se mi do očí!

BÁSNÍK Nevydržím tvůj pohled...

DCERA Jak bys potom vydržel moje slova, kdybych mluvila svým jazykem?!

BÁSNÍK Řekni mi, než odejdeš: čím jsi tady na zemi trpěla nejvíce?

DCERA Tím – že jsem existovala, tím, že jsem cítila, jak mi zrak oslabují oči, sluch otupují uši a myšlenky – vznosné, jasné myšlenky – svazují labyrinty zákrutů. Viděl jsi přece mozek... ty jeho klíčky a smyčky...

BÁSNÍK Ano, právě proto všichni správně smýšlející přemýšlejí oklikou!

DCERA Jsi jízlivý, pořád jsi jízlivý, ale takoví jste všichni!

BÁSNÍK Jak můžeme být jiní?

DCERA Nyní si očistím nohy od prachu... hlíny, bláta... *(Sundá si boty a hodí je do ohně.)*

VRÁTNÁ *(vejde, hodí do ohně svůj šál)* Možná můžu i já spálit svůj šál? *(Odejde.)*

DŮSTOJNÍK *(vejde)* A já své růže, z kterých zbyly jenom trny! *(Odejde.)*

LEPIČ PLAKÁTŮ *(vejde)* Plakáty klidně, ale kesírek ani za nic! *(Odejde.)*

SKLENÁŘ *(vejde)* Diamant, který otevřel dveře?! Sbohem! *(Odejde.)*

ADVOKÁT *(vejde)* Spisy z velkého procesu, který se zabýval kozím chlupem a úbytkem vody v pramenech Gangy – *(Odejde.)*

VEDOUCÍ KARANTÉNNÍ STANICE *(vejde)* Malý příspěvek: černá maska, která mě proti mé vůli změnila v mouřenína! *(Odejde.)*

VIKTORIE *(vejde)* Já přidám svou krásu, svůj žal! *(Odejde.)*

EDITA *(vejde)* Já svou ošklivost, svůj žal! *(Odejde.)*

SLEPEC *(vejde, strčí ruku do ohně)* Dám ruku za oko! *(Odejde.)*

(Na invalidním vozíku vjede Don Juan. Vjedou Ona a Přítel.)

DON JUAN Honem, pospěšte si, život je krátký! *(Vzdálí se spolu s ostatními.)*

BÁSNÍK Četl jsem, že když se život chýlí ke konci, člověku před očima defilují všechny věci a lidé... Je tohle konec?

DCERA Ano, můj. Sbohem!

BÁSNÍK Řekni něco na rozloučenou!

DCERA Ne, to nemohu! Myslíš, že vaše slova dokáží vyjádřit naše myšlenky!

DĚKAN TEOLOGICKÉ FAKULTY *(vejde, rozzuřený)* Bůh se ke mně nezná, lidé mě pronásledují, vláda mě opustila a moji kolegové se mi vysmívají! Jak mám věřit, když nikdo jiný nevěří – jak mám bránit Boha, který nebrání své věřící? Je to nesmysl! *(Hodí do ohně knihu a odejde.)*

BÁSNÍK *(vytáhne knihu z ohně)* Víš, co to je? – Martyrologium, kalendář s jedním mučedníkem na každý den roku.

DCERA Mučedníkem?

BÁSNÍK Ano, kterého týrali a zabili pro jeho víru! Řekni proč!

DCERA Myslíš, že všichni, kdo jsou týráni, trpí a všichni, kdo jsou zabíjeni, cítí bolest? – V utrpení je přece spása a smrt přináší vysvobození.

KRISTINA *(s papírovými páskami)* Zalepuju, zalepuju, nepřestanu, dokud bude co zalepovat...

BÁSNÍK A kdyby se roztrhla sama nebesa, snažila by ses zalepit i je... Odejdi!

KRISTINA Na zámku vnitřní okna nejsou?

BÁSNÍK Ne, tam ne!

KRISTINA *(odchází)* Tak to já už půjdu.

DCERA

Čas rozloučit se nastal, přiblížil se konec.
Buď sbohem, člověče a snílku,
ty, básníku, jenž nejlíp chápeš život,
jenž na křídlech se vznášíš nad zemí
a občas ponoříš se do hlíny,
bys dotkl se jí pouze, neuvízl v ní!

Teď, v chvíli loučení... když odcházím,
když opustit mám přtele a místo,
mne stesk se zmocní po tom, co jsem milovala,
a lítost nad tím, co jsem pokazila...
Ach, nyní cítím celou bolest bytí,
tak takové je tedy bytí člověkem -

To, čeho jsme si nevážili, nám teď chybí,
co nezkazili jsme, i toho litujeme...
Pryč chceme jít, a chceme zůstat...
Tak táhne nás to na dvě různé strany
a srdce jako by nám koně smýkali
a nerozhodnost, protiklady, nesoulad...

Buď sbohem! Vyříd bratřím svým, že na ně vzpomenu
tam, kam teď odcházím, a jejich nářky
tvým jménem trůnu budu tlumočit.
Vždyť lidé zaslouží si politování!
Buď sbohem!

*(Vstoupí do zámku. Zazní hudba. Pozadí ozáří hořící zámek a objeví se stěna
lidských tváří, tázavých, truchlících, zoufalých... zatímco zámek hoří, poupě na
střeše se rozvine v obrovskou chryzantému.)*

KONEC

PŘEDEHRA KE HŘE SNŮ

*V pozadí jsou mrakové útvary, které vypadají jako sesuté břidlicové skály, dále zámek
a ruiny hradu.*

Jsou vidět souhvězdí Lva, Panny a Vah a mezi nimi pronikavě září planeta Jupiter.

(Indrova dcera stojí na nejvyšším mraku)

INDRŮV HLAS

(shora) Kde, dcero má, jsi, kde?

INDROVA DCERA

Zde, otče, zde!

INDRŮV HLAS

Mé dítě, zabloudilas, měj se na pozoru, klesáš...!
Jak sem ses dostala?

INDROVA DCERA

Blesk z éteru jsem z výšin sledovala
a z mraku jsem si zhotovila vůz.
Ten mrak však klesl, moje cesta vede dolů...
Ach, otče Indro, pověz, do jakých to krajů
jsem přibyla. A proč je tu tak dusno,
tak těžko dýchá se tu?

INDRŮV HLAS

Tys opustila druhý svět a vešla do třetího,
od Šukry, jitrní hvězdy,
ses vzdálila a vstoupíš
do kruhu zemských mlh a par. Teď zamiř
k sedmému domu slunce, který jmenuje se Váhy,
kde slunce stojí v čase podzimního rovnodenní,
když dny a noci stejnou váhu mají...

INDROVA DCERA

Ty jmenoval jsi Zemi. To je tento temný
a těžký svět, jež měsíc ozařuje?

INDRŮV HLAS

Ten nejhustší a nejtěžší též
z všech koulí, které po vesmíru plují.

INDROVA DCERA

Tam slunce nikdy nesvítí?

INDRŮV HLAS

To ano, svítí, ne však vždy...

INDROVA DCERA

Můj mrak se trhá, vidím dolů...

INDRŮV HLAS

Co vidíš, dítě?

INDROVA DCERA

Že... krásně je tam... zeleň lesů
a modré vody, bílé hory, žlutá pole...

INDRŮV HLAS

Ba, je to krásné jako vše, co stvořil Bráhma...
Leč ještě krásnější to bylo
kdys za úsvitu věků. Pak se cosi stalo,
svět vychýlil se z dráhy nebo jiného cos přišlo,
snad vzpoura, zločin, který bylo třeba zarazit...

INDROVA DCERA

Teď odtamtud se zvuky ozývají...
Co za plémě tam dole přebývá?

INDRŮV HLAS

Jen sestup, pohlédni... nic proti dětem Stvořitele,
leč to, co slyšíš tady nahoře, je jejich řeč.

INDROVA DCERA

To zní jak... zní to nevesele.

INDRŮV HLAS

Ba, také myslím! Jejich mateřština,
ta nářek zve se. Ano! Nespokojené
a nevděčné je toto plémě...

INDROVA DCERA

To neříkej, vždyť slyším jásání
a rachot, výstřely a vidím blesky,
teď vyzvánějí zvony, ohně vzplály
a tisíckrátě tisíc hlasů
tam chválu pěje, díky vzdává nebi...
Až příliš přísně soudíš je, ach, otče...

INDRŮV HLAS

Jen sestup, pohlédni a poslouvej, pak vrať se.
Pak povíš mi, zda jejich stíznosti
a jejich nářky důvod mají...

INDROVA DCERA

Tak dobře, sestoupím tam, pojď však se mnou, otče!

INDRŮV HLAS

Ne, nemohu tam dýchat...

INDROVA DCERA

Teď mrak můj klesá, najednou se dusím...
Ne vzduch, leč dým a vodu dýchám...
Ta tíže, stahuje mě dolů, dolů,
již cítím, vše jak na bok naklání se,
ten třetí svět as není světem nejlepším...

INDRŮV HLAS

Ni nejlepším, ni nejhorším,
prach tvoří ho a točí se jak každý jiný,
a proto lidí občas jímá závrať,
jež hraničí snad s bláznovstvím -
Jen odvahu, mé dítě, je to pouze zkouška.

INDROVA DCERA *(na kolenou, zatímco mrak se snáší k zemi)*

Ach, klesám!

OPONA

Poznámka ke hře

Hru snů, v dopise německému překladateli Emilu Scheringovi označenou jako „mé nejmilovanější drama, dítě mé největší bolesti“, Strindberg z větší části vytvořil v období mezi srpnem a listopadem 1901. Psal ji pro mladičkou norskou herečku Harriet Bosseovou, s níž se v květnu 1901 oženil, ale která ho po pouhých několika měsících vzájemného soužití (zatím jen dočasně) opustila.

Tiskem *Hru snů* vyšla na jaře 1902, poprvé se však hrála až roku 1907 - ve stockholmském Švédském divadle (Svenska teatern, předpremiéra 17. dubna, režie Victor Castegren, v roli Dcery Harriet Bosseová).

Teprve dodatečně, patrně v září 1906, vznikla Předehra. Ta byla v pozdějším vydání (stejně jako ve švédském Národním vydání) zařazena za vlastní text hry.

Postupně - mj. díky rostoucím možnostem jevištní techniky - se stala jedním z nejčastěji uváděných Strindbergových dramát, a to nejen v divadle, ale i v rozhlase a televizi. Z četných provedení jmenujme alespoň dvě inscenace tehdy již uznávaného interpreta Strindbergovy dramatické tvorby Maxe Reinhardta: švédskou (premiéra 28. října 1921 ve stockholmském Dramatenu) a německou (premiéra 13. prosince 1921 v berlínském Deutsches Theater). U nás ji pod názvem *Nejpravdivější sen* uvedlo Zemské divadlo v Brně (režie Karl Meinhard, premiéra 26. 9. 1936). Autory starších překladů jsou Nina Balcarová (1935) a Josef Vohryzek (1966).